راځئ کيسه وليکو

ليکوال:نصير احمد احمدي

د چاپ کال: ۱۳۹۰ ل

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ليکوال چاپ شوي آثار:

سره سيلۍ (د لنډو کيسو ټولګه)

مينه (د لنډو کيسو ټولګه)

د واورې سرې (د لنډو کيسو ټولګه)

بوډا او د لېوانو پلونه (ناول)

رڼا (ناول)

بوربوکۍ (ناول)

خونکار (ناول)

په فلسفه کې تلپاتې پيښې (ژباړه)

راځئ کيسه وليکو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب پېژندنه :

نـــــوم : راځئ کيسه وليکو

ليکوال : نصير احمد احمدي

د چاپ کال : ۱۳۹۰ل کال

انلاين چاري : مختار احمد احسان- د لراوبر کتابتون

www.Larawbar.com

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا کیسه لیکلی شئ؟

له ځانه پوښتنه وکړئ !آیا کیسه لیکلی شئ؟

بیړه مه کوئ ! یوه شېبه د کتاب پاڼې سره ورولئ، کیدای شي نورې جملې وروسته ولولئ !

څه پریکړه مو وکړه؟ "هو "که "نه" د کیسې لیکل کوم جادو نه دی، نه هم په لوړو زده کړو پورې اړه لري.

زه ماشوم وم، انا به مې تل کیسې راته ویلې، هغه کوچې وه، په لیک لوست نه پوهیده، خو کله چې به یې کیسې ته خوله جوړه کړه، تر پایه به یې ورسره وړلم، ما به کله کله خپلو خویندو او ورونو ته کتل، ټولو به د انا ګونځې ګونځې خولې ته وچې سترګې نیولې وې، د لاټین په رڼا کې به په خړ دیوال لوی لوی سیورې ښکاریدل، خو حرکت یې نه درلود، غلي به ناست ول. کله کله به د انا له غږ سره د چونګښنو کوررړا هم ګډه شوه، نور هیڅ هم نه اوریدل کېدل.

انا نه لوستې ښځه وه او نه یې هم په فني توګه کیسې زده کړې وې،خو هغې خوږې کیسې ویلې، دا په طبیعي توګه د کیسو په ویلو کې تکړه وه.

بېرته به خپلې پوښتنې ته راوګرځو، څه فکر مو وکړ؟کیسه لیکلی شئ؟

"نه"مه وایاست ! "هو" د امید نښه ده، خو که زړه نازړه یاست، دوو پوښتنو ته ځواب ورکړئ !

۱_آیا د لنډو کیسو او ناولونو له لوستلو سره مینه لرئ؟

۲_غواړئ چې کیسه ولیکئ؟

که څوک له نجار سره شاګرد وي، خو له نجارۍ سره مینه ونه لري، هغه به هیڅکله هم ښې دروازې او کړکۍ جوړې نه کړي، دا یوازې یو مثال و. هر کار همداسې دی. لیکوالي هم په زور نه زده کیږي، لومړی شرط مینه ده. که د لنډو کیسو له ویلو او یا هم لوستلو سره مینه ولرئ، کیسه لیکلی شئ، ان که مو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټول ژوند کې هم کیسه نه وي لیکلې، پروا نه کوي، ځان وازمایئ ! دا کار دومره ستونزمن نه دی.

خو څنګه کیسه ؟

زموږ کلی ډېر کوچینی دی، ټول اووه کوره یو. یوه ورځ د کلي ځوانان سره راټول شول، په میله ووتو، په یوه شنه دره کې مو د یوه لوی توت سیوري ته واړول، تر یو څه وخته مو قطعې وکړې، وروسته د دیګ د پخولو وخت شو. زما د تره زوی ځان رامخته کړ، دی نوی له ایرانه راغلی و، ویل یې چې لس رقمه وریجې پخولی شي، خو کله چې یې نیم ساعت وروسته دیګ له دیګدانه کښته کړ، په دیګ کې له اوبو ډکه شوله پرته وه. د خوراک پر وخت له ګوتو نه جلاکیده، نه یې رنګ و او نه یې خوند. یوه ځوان طاقت ونه کړ، په خندا یې وویل: " دا خو لکه لانده ګچ چې په غوري کې راته پراته وي ! " د تره زوی مې په خبره کې ورولوېد، په خوند یې ځواب ورکړ: " ما خو درته وویل چې زه لس رقمه وریجې پخولی شم، دا یې یوائې یو رقم دی. "

وروسته وپوهیدو چې هغه د وریجو په پخولو کې تکړه نه و.

لنډه کیسه هم همدا سې ده، یو څه پوهې او زحمت ته اړتیا لري، که غواړو چې ښه کیسه ولیکو او رانه شوله نه شي، نو باید له مینې سره سره ځینو نورو ټکو ته هم پام وکړو.

دا کوم ټکي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

موضوع

موضوع په مغز کې لومړنۍ جرقه ده، یو څه باید وي چې کیسه پرې ولیکو، که موضوع نه وي، نو کیسه هم نشته، خو څه فکر کوئ، ایا د موضوع موندل ګران کار دی؟

دوه ځوابه لرو، "هو "او "نه " !

که زاړه او تکراري موضوعات را اخلو، بیا یې یو څه ور بدلوو، نو دومره سختي نه لري، که لس دقیقې وخت راکړئ ، لس موضوع ګانې به درته پیدا کړم، زړې خبرې ډیرې دي، هر څوک یې موندلی شي ، خو که په نویو موضوعاتو پسې وګرځو، زحمت غواړي، کله کله شاید په ورځو ورځو هم یوه داسې موضوع ونه مومو چې د کیسې په لیکلو وارزي.

ځیني لیکوالان ګمان کوي چې د لیکلو له پاره ډېر موضوعات شته، لامل یې دا دی چې دوی نوی فکر نه لري، زړو موضوعاتو ته پښې او لکۍ ورکوي، خو تکړه لیکوالان په اسانۍ قناعت نه کوي، دوی هغه څه را اخلي چې په خپله یې موندلي وي.

شاید پوښتنه پیدا شي چې له با ادمه تر دې دمه همدا ژوند دی، نوي څه نشته !

دا خبره سمه ده، یوازې اختراعات نوي دي، خو هره موضوع مختلفې زاویې لري، د نوې زاویې موندل، په خپله نوې موضوع ده.

یو وخت چېرته میلمه وم، پر دسترخوان څو رنګه خواړه پراته ول، خو ماته یوازې یو ډول خوړو ډېر خوند راکړ، ملګري مې په خندا راته وویل: "په کچالو ځان مه مړوه، غوښه درواخله "

(c) ketabton.com: The Digital Library

حيران شوم، څه چې ما خوړل، د کچالو خوند يې نه درلود . څکه (مزه) او بڼه يې د چپلي کباب غوندي وه.
کچالو په هر کور کې پيدا کيږي، دوه دري رنګه يې پخوي، خو زما د کوربه په کور کې همدا کچالو له يوې نوې زاويې پاخه شوي وو . بلکل نوې، داسې چې ما خوند ترې واخيست او د کچالو ګمان مې نه پرې راته.
د کيسې له پاره هم بايد هرې موضوع ته له يوې نوې زاويې (اړخه) وګورو . که نه نو هماغه اېشېدلي کچالو به وي چې په هر کور کې پيدا کيږي، هر څوک يې پخولای شي او په تالو پورې نښلي.
بې تجربې ليکوالان زاړه موضوعات را اخلي، لږ بدلون ورکوي، خو له ليرې ښکاري چې اېشيدلي کچالو دي، خو تکړه ليکوالان فکر کوي، له نوښت او ابتکار څخه کار اخلي، دوی کچالو له يوې داسې زاويې پخوي چې نوې بڼه او نوی خوند ولري.
موضوعات ډېر دي، خو نوې زاويه يې پوائې په خپل فکر موندلی شو . ځکه هيڅوخت يو انسان د بل انسان پر ځای فکر نه شي کولای، هر څوک خپل فکر لري او يوې موضوع ته له خپل ديده ګوري.
يو وخت مې يو ملګری مخامخ راته ناست و . پر کاغذ يې يو انګليسي عدد وليکه، پر مېز يې کېښود . ورو يې وويل:
ـ څو دي؟
ورياده مې کړه !
ـ نهه (9)
ده وخندل:
ـ ماته شپږ (6) ښکاري.
يو هم غلط نه و . دواړو کاغذ ته له مخالفو زاويو کتل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هره موضوع همداسې ده، ځوک به له یوه اړخه ورته ګوري او څوک هم له بل، هیڅوک نه شي کولای چې د بل چا په ځای فکر وکړي، که داسې وای نو جنایي پولیسو ته به اړتیا نه وه.
خو یوه خبره ده، که د بل پر ځای فکر نه شو کولای، بل ته فکر ورکولای شو.
خو څنګه؟
ځینې ټکې دي چې د ښې موضوع په ټاکلو کې مرسته راسره کوي.
۱ـ که غواړئ چې ښه کیسه ولیکئ ، فکر وکړئ او نوي موضوعات ومومئ، دا له امکانه لیرې خبره نه ده، شاید ستاسو په سیمه، کلي او شاوخوا کې دا سې څه وي چې تر اوسه لا څه نه وي پرې لیکل شوي.
۲ـزړو موضوعاتو ته یوه نوې زاویه پیدا کړئ، دا په خپله نوې موضوع ده.
۳ـ زموږ یو استاد و، ده د ژورنالیزم زده کړه راکوله، یوه ورځ یې د خبر له پاره د موضوع د ټاکلو په اړه وویل: "که واورئ چې یوه سپي یو سړی وخوړ، نو دا کومه نوې موضوع نه ده، دا ډول واقعات ډېر پېښیږي ، نه خلکو ته په زړه پوري دی او نه هم د خبر د جوړولو ارزښت لري، خو که واورئ چې یوه سړي سپی وخوړ نو دا د خبر په جوړولو ارزي."
په کیسه کې هم همداسې ده، هره موضوع ښه کیسه نه ورکوي ! ژر قناعت مه کوئ، د کیسې له پاره د عادي موضوعاتو له ټاکلو ډډه وکړئ !
۴ـ هیڅکله لویه او عمومي موضوع مه انتخابوی، که موضوع هر څومره وړه وي، ښه فوکس (تمرکز) لري، لیکوال لاره نه ورکوي او په طبیعي توګه یوه نوې زاویه ورته موندلی شي.
(په دې اړه به کیسو ته د اهدافو د ټاکلو په برخه کې نورې خبرې وکړو .)
۵ـ فکر وکړئ ! نن چیرته لاړئ؟ څه مو واوریدل؟ څوک مو ولیدل؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ هره ورځ له لویو او وړو موضوعاتو سره مخامخ کېږو یا یې اورو، خاندو، خپه کېږو او یا هم داسې څه وینو چې په احساساتو کې مو بدلون راځي، خو شېبه وروسته مو هېر وي
ځینې دا ډول واړه موضوعات نوي وي او په زړه پوري کیسې ورکوي، ښه دا ده چې تل د یادښت یوه وړه کتابچه راسره ولرو او ویې لیکو. باور وکړئ، هره هغه نوې موضوع چې تاسو ته په زړه پورې وي او په احساساتو کې مو بدلون راولي، نورو ته هم د لوستلو وړ ده.
۲_ انګرېز لیکوال ګراهام ګرین د یوه کوچیني عادت له مخې په لیکنه کې بریالی و، ده به د ورځې تر پنځو سوو کلمات لیکل، مختلف کلمات، پرته له فکره، څه چې به په ذهن کې ورتلل هماغه به یې د کاغذ پر مخ راوړل، وروسته به یې چاڼ کړل، څو ټکي به یې ترې راوایستل، حتما به داسې موضوعات پکې ول چې کیسه ترې جوړېدای شوای.
نو هڅه وکړئ چې نوي موضوعات پیدا کړئ، یا هم زړو موضوعاتو ته له نوي دیده وګورئ، زړه موضوع د ټوکې غوندي ده، چې په لومړي ځل اورېدو یې انسان خندوي، خو که تکرار شي مزه یې ځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هدف

موضوع مو انتخاب کړه، اوس څه وکړو؟
څه موده وړاندې یو چا له جلال اباد څخه زنګ راته وهلی و، ویل یې:
"لنډه کیسه لیکم، خو نه پوهېږم چې ولې رانه اوږدېږي؟ "
ډېر لیکوالان چې کله موضوع پیدا کړي، له فکر کولو پرته یې په لیکلو پیل کوي، دا ډول کیسې ښې نه راځي، له فوکسه (تمرکزه) وځي، هدف یې نه وي مالوم، یوې بلې خواته غځېږي، نه لیکوال خوند تري اخیستی شي او نه هم لوستونکو ته په زړه پوري وي، ځکه نو د کیسو د لیکلو له پاره د هدف درلودل مهم دی.
هدف څه ته وایو؟
په دفتر کې کار کوئ، د رخصتۍ وخت دی، له کوره زنګ درته راځي، وایي چې میلمانه لرو، سودا درسره راوړه!
طبیعي ده چې پوښتنه کوئ.
ـ څه شی په کار دي؟
ـ په مېلمنو کې یو ناروغه دی، د سا لنډۍ ستونزه لري، ډاکټر ورته ویلي، چې د چرګ ښوروا ښښه! چرګ په کور کې ګرځي، له اخیستلو یې خلاص یو، خو ترکاري نشته!
خبره روښانه شوه، نه د قصابۍ دوکان ته ځئ او نه هم په وریجو پسې ګرځئ، هدف ترکاري ده.
که په کیسه کې هدف ولرو، موضوع هرې خواته نه رانه ځي او په طبیعي توګه غځېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هدف د ديوال د تهداب په څېر دی، که تهداب کوږ او خام وي، نو بد شکله او کمزوري پېښه به ووهو ،

خو څنګه هدف؟

۱ـيوه ورځ مې په يوه مجله کې يوه کيسه ولوسته، د کيسې موضوع ډېره عمومې وه، ليکوال هڅه کړې وه چې په کيسه کې د قاتل عواقب انځور کړي. ده په دوو ـ درېو مخونو کې دومره خبرې را اخيستې وې چې يو ناول پرې ليکل کېدای شوی، هرې خواته تللی و ،خو يوه خوا يې هم نه وه پوره کړې. زه ونه پوهېدم چې د دې کيسې له ليکلو څخه د ليکوال هدف څه و ، لوستونکي ته يې څه لرل، هغه يې په کومه برخه پوهاوه؟

که واورو چې يو چا قتل کړيدی، په ذهن کې به مو په لسګونو پوښتنې را پيدا شي؟

۱ـولې يې قتل وکړ؟

۲ـتر قتل مخکې يې څه ډول احساسات درلودل؟

۳ـد قتل د عملي کولو له پاره يې څه ډول پلان جوړ کړ؟

۴ـمقتول يې څنګه پيدا کړ؟

۵ـڅنګه يې وواژه؟

ـ ګټه يې څه وه؟

۷ـپوليسو څنګه ونيو؟

۸ـ د نيولو پر مهال يې څه ډول احساس درلود؟

۹ـ کله چې يې کورنۍ خبره شوه، څه يې وکړل؟

۱۰ـ قاتل چې کله په زندان کې د پنجرو تر شا په زړو او شلېدلو جامو کې خپله مېرمن او ماشومان وليدل، له رواني پلوه يې څه حال درلود؟

۱۱ـپه زندان کې يې ژوند څنګه و؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲ـ ډوډۍ یې ښه وه؟
۱۳ـ د ازادۍ په اړه یې څه فکر کاوه؟
او په لسګونو دا ډول نورې پوښتنې.

که ناول لیکو کیدای شي چې یاد شوي ټول اهداف پکې راوړو، ځکه په ناول کې مو لاس خلاص دی، هر لور ته یې غځولی شو، خو لنډه کیسه داسې نه ده، د لنډې کیسې له پاره به یو کوچینی هدف ټاکو، کله چې هدف کوچنی و، موضوع هم ښه فوکس پیدا کوي او هر لور ته نه رانه ځي.

غواړو چې په ونه کې د یوې مرغۍ عکس واخلو، هدف مو یوازې په هسکه څانګه کې ناسته مرغۍ ده، ځکه نو په کمره کې ګورو، د کمرې د زوم پر بټنه فشار راوړو، مرغۍ مو د سترګو مخې ته دریږي.

یو بل مثال:

په کوچینیتوب کې مې د عینکو یوه شیشه پیدا کړه، له لیرې مې کاغذ ته ونیوله، خو کاغذ ونه سوځېد، ځکه له شیشې څخه د لمر تېرېدونکې وړانګې د کاغذ په ټولو برخو مساوي لګېدې، خو وروسته مې چې شیشه کاغذ ته ور نږدې کړه، اول په کاغذ کې یو ټکی تور شو، بیا یې اور واخیست.

دلته د لمر وړانګې یوازې په یوه ټکي راټولې شوې. کیسه هم همداسې ده، ووړ هدف ورته وټاکئ، ووړ هدف فوکس لري، کیسه رانه هرلوري ته نه خپرېږي.

د پورتني لست یاده شوې هره موضوع یوه کامیابه کیسه ورکوي، مثلا لسمه موضوع را اخلو، د پانې په سر کې لیکو:

د کیسې نوم: د پنجرو تر شا

هدف: د دې کیسې له لیکلو څخه یوازې یو هدف لرم، غواړم لوستونکی په دې وپوهوم چې که یو څوک قتل وکړي، نو د زندان د پنجرو تر شا به د خپلې ښځې او ماشومانو په لیدو له رواني اړخه څومره ځورېږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې هدف و ټاکل شو، که دا هدف په کاغذ کې لیکلی وي او د کیسې د لیکلو پر مهال لیکوال کله کله ورته وګوري، نو په لیکنه کې به هیڅکله بله موضوع ور ګډه نه کړي، په دې پسې به نه ګرځي چې د قتل تخشه څه وه؟ ولې یې قتل وکړ؟ پولسو څنګه ونیو؟..... او داسې نورې پوښتنې، ځکه دلته اصلي هدف لیکل شوېدی، هدف دا دی چې قتل مه کوه ! که نه ستا به هم د خپلې کورنۍ لیدو ته سترګې وخیژي.

هره هغه خبره چې په هدف پورې اړه نه لري او بلې خواته ځي، بله کیسه پرې لیکلی شو، خو په دې کیسه کې ځای نه لري.

د کوچیني هدف ټاکل کیسه چاڼوي او اضافه خبرې ترې باسي، هڅه وکړئ چې وړه موضوع انتخاب کړئ، فکر ورته وکړئ، هدف ورته ولیکئ او کیسه د هدف له مخې وغځوئ.

۲ــد هدف ټاکل د لیکوال فکر راټولوي، کله چې فکر راټول شو، ذهن مو یواځې د موضوع په هغه زاویه راګرځي چې کیسه پرې لیکو.

یو څوک شطرنج ته ناست دی، هدف یې د لوبې ګټل دي، دی د لوبې تر پایه د بل څه په اړه فکر نه کوي، یواځې د شطرنج تختې ته ګوري، فکر یې سره راټول دی، یو ساعت، دوه ساعته، درې ساعته، یواځې د لوبې د ګټلو په اړه فکر کوي.

کیسه هم همداسې ده، که هدف ورته ولرو، فکر به مو یواځې د هدف په لاسته راوړلو پسې ګرځي، ژور فکر به کوو، نتیجه به یې ښه وي.

۳ــد هدف ټاکل د تصویر په جوړونه کې هم مهم رول لري، مخکې مو یادونه وکړه چې د کیسې له پاره باید کوچینی هدف ولرو، د هدف درلودل کیسه تصویرې کوي او نوي تصویرونه مو په ذهن کې راګرځي.

بېرته د شطرنج مثال ته را ګرځو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کوټه کې هر څه دي، مېز، چوکۍ، غالۍ، پردې، پر دیوال را ځړېدلې تابلوګانې، د دیوالي ساعت ټکا....هر څه، خو د شطرنج لوبغاړی په دې یوه پسې هم نه ګرځي، هدف یې یواځې د شطرنج ګټل دي، شطرنج خپله تخته لري، دی یواځې همدې تختې ته ګوري، ټول پام یې سپینو او تورو خانو او د شطرنج دانو ته دی، کله کله د حریف لاس هم تختې ته ور اوږدیږي، دی یې یواځې ګوتو ته ګوري، خو له ګوتو سره یې کومه علاقه نه لري ، د هغه لستوڼي ته یې هم سترګې نه ور اوړي، په دې پسې یې نه ګرځي چې رنګ یې څه دی او په څه ډول تار ګنډل شوی، دی یواځې د حریف په ګوتو کې نیولې دانې ته ګوري چې چېرته یې ږدي او د ده راتلونکی حرکت به څه وي؟
لوبغاړی یواځې د شطرنج تختې ته دقیق دی، که یو مچ پر تخته کښېني شړي یې ، وروسته بیا په دې پسې نه ګرځي چې ده ته نږدې د چایو په پیاله کې ولوېد که په بله خوا لاړ، ان د دانو (پاچا ، وزیر، اس، پیاده) شکلونه یې هم په ذهن کې حک شوي دي، که یې څوک د ظاهري جوړښت په اړه پوښتنه وکړي، ستونزه نه لري، ښه یې ورته تشریح کولای شي.
لوبغاړی د خپل هدف په لاسته راوړلو کې دومره ژور تللی چې د شطرنج د تختې پر سر د دوړو ذرې هم ویني.
څکه نو کیسې ته د کوچیني هدف ټاکل، هغه تصویرونه راباندې ویني چې تر اوسه د بل لیکوال پام نه وي ور اوښتی. که کیسه هدف ولري، عمومي، تکراري او اضافه تصویر به ور نه کړو، تصویرونه به دقیق وي، فکر به مو یواځې د شطرنج په څلور کونجه تخته کې راټول وي او له موضوع وتلې تصویرونه به نه را اخلو.
۴_ د هدف درلودل د اضافه خبرو مخه نیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فوټبال لوبه به مو لیدلې وي، لوبغاړي نوي دقیقې منډې وهي، هدف یې مالوم دی، ګول وهل او مقابلې ډلې ته ماته ورکول.
د لوبې پر مهال لوبغاړي څه وایي؟
د دوی ټولې خبرې یواځې د لوبې په اړه وي، نه تیره لوبه او نه هم راتلونکې، هماغه ساعت ، د هماغه لوبې له پاره چیغې وهي....
"پاس راکړه ! مخکې شه، حریف ونیسه، ګول... "
دوی په نوي دقیقو کې د بل څه په اړه فکر نه کوي، نه د سیاست په اړه غږیږي، نه د خوراک غم ور سره وي او نه هم دا وایي چې پاچا دوې اوزې لري او که نه؟ !
ټول فکر، هواس او خبرې یې یواځې د لوبې ګټلو ته ځانګړې کړي وي، د فوټبال په مستطیل شکله میدان کې راګرځي، نه اضافه خبرې کوي او نه هم بله موضوع مینځته را اچوي.
لنډه کیسه هم همداسې ده، که هدف ولرو، همدا هدف مو په طبیعي توګه اضافه خبرو ته نه پرېږدي، کرکټرونه به بېځایه نه غږوو، هره جمله به مفهوم او مانا لري او په هدف پورې به تړلې وي.
په عمومي توګه، هدف په کاغذ کې د لیکلي ادرس غوندې دی، که ادرس درسره وي، په ګڼ او نابلده ښار کې په اسانۍ سره هغه ځای مونډلی شئ چې هدف مو وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کيسې نوم

يو وخت مې د يوې مجلې پاڼې سره اړولې، يوه کيسه مې پيدا کړه، ليکلي و:
لنډه کيسه
ځوانيمرګ
که تاسو دا نوم واورئ ، په ذهن کې به مو څه در وګرځي؟
که نور نه وي نيمه کيسه خو درته روښانه شوه، په دې خو وپوهيدئ چې يو ځوک به وژل کيږي، يا به هم په خپله مري، هغه هم په ځوانۍ کې !
زموږ ډېر ليکوالان خپلو کيسو ته همدا ډول نومونه ټاکي.
" ارمان يې پوره شو ، شهيد ، نيمه خوا مينه، دوې جنازې..او داسې نور "
دا هغه نومونه دي، چې د کيسې تلوسه له مينځه وړي، لوستونکی مخکې له مخکې د کيسې په محتوا پوهيږي، د کيسې له ويلو خوند نه اخلي.
خو که چېرې کيسه د کيسې له نوم سره سمه پيل شي، دومره جدي ستونزه نه ده.
مثلا: که د کيسې نوم (غلا) وي او په پيل کې کيسه په غلا شروع شي بيا پروا نه کوي.
غلا
احمد په بيړه د پوليسو ماموريت ته زنګ وواهه، په وارخطايي يې وويل:
_هلو ، هلو ! هيله کوم ! مرسته راسره وکړئ، زما کور ته غل راغلی، په هغه بله کوټه کې يې صندوقونه خلاص کړي. توپانچه هم ورسره ده.
په دې توګه کيسه نه واضح کيږي او تلوسه يې له مينځه نه ځي. په دې اړه به د کيسې د تلوسې په برخه کې په تفصيل سره خبرې وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کيسې نوم ډېر ضروري دی، ډېر وخت يواځې نوم د دې لامل کيږي چې پر يو چا کيسه ولولو.
تاسو به په تلويزيونونو کې تجارتي اعلانونه ليدلي وي، سوداګر د دې لپاره اعلان کوي چې خپلو تجارتي اجناسو ته خريدار پيدا کړي، دوی د اعلانونو د جوړولو او خپرولو لپاره لګښت په غاړه اخلي، له اعلان جوړوونکو غواړي داسې اعلان ورته جوړ کړي چې د ليدونکو پام ور واړوي ، په بله مانا سوداګر د اجناسو د پلورلو له پاره تبليغ کوي، د کيسې نوم هم همدا سې دی، که يې مانا او تلوسه درلوده، کيسې ته تبليغ دی، په ډېرو يې لوستی شي.
ځوک نه شي کولای چې ستاسو کيسې ته نوم وټاکي، ځکه کيسه تاسو ليکلې او تر هرچا پخپله ښه نوم ورته ټاکلی شئ، خو په څو ټکو کې لنډه مشوره درکولای شي:
۱_هيڅوخت کيسې ته داسې نوم مه ټاکئ چې نوم د کيسې محتوا روښانه کړي.
۲_په نوم کې خپل شخصي قضاوت مه ور ګډوئ،مثلا: ښه سړی، بد هلک، هوښيار، ساده، ښکلی، بدرنګه، مظلوم، ظالم... او داسې نور.
۳_کيسې ته هوايي نوم مه ټاکی، نوم بايد د کيسې له محتوا سره تړاو ولري، خو نه دا چې کيسه روښانه کړي.
۴_ اول ماشوم پيدا کيږي، بيا نوم ورباندې ږدي، نو لومړی کيسه وليکئ، بيا نوم ورته وټاکئ، د دې کار ګټه دا ده چې ليکلې کيسه مو په ذهن کې ناسته ده، يو عمومي تصوير ترې لرئ، هره خوا يې سنجولی شئ ، کيدای شي په زړه پورې نوم ورته پيدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې پیل او تلوسه

د کیسې د جوړښت په اړه یوه اروپایي لیکوال (نوم یې رانه هیر دی) پخه خبره کړېده:

" کیسه د مار غوندي ده، سر، مینځ او لکۍ لري، پښې او لاسونه نه شو ورکولای. "

لومړی به د کیسې د پیل او تلوسې په اړه خبرې وکړو.

څه موده مخکې مې یو انګریزي فلم وکوت، لومړنۍ یوې دقیقې یې اړ ایستم چې پوره یونیم ساعت تلویزیون ته کښېنم.

ولې؟ ما څه ولیدل؟

یو ځنګل و، ګڼ ځنګل، هسکې ونې یې درلودې، په چوپه چوپتیا کې یو څوک پر وچو پاڼو وخوت، یو تور مار تر یوې وچې څانګې را تاو شو، کمره د یوه بنیادم پښو ته سیخه شوه، سرې منډې وهلې... ما یې د ساه ایستلو غږ اوریده... کمره د سړي مخ ته برابره شوه، دی ځوان و، له خولې یې وینې بهېدلې، ګرېن یې په ختو لړلی ښکارېده.

سړی څو ځایه ولوېد، بېرته پورته شو، ناڅاپه ودرېد، په وارخطایۍ یې پورته وکتل، یو لوی سیوری ورباندې راغی، پرې ور ټیټ شو. ځوان خپلو سترګو ته لاس ونیو، یوه تیره او وحشتناکه کوکه یې له خولې را ووته. یوه رڼا او د یوې دقیقې ختم.

دوهمه صحنه له عادي ژوندانه پیل شوه، ښار و، دیوې کورنۍ پنځو غړو(مور، پلار او د دوی دریو اولادونو میلې ته د تګ تیاری نیوه. دا چې د فلم پاتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخې خنګه وي او څه پېښ شول، په دې اړه به د کیسې د مينځ او تلوسې په برخه کې خبرې وکړو.
خو زما په ذهن کې د فلم لومړنۍ يوې د قيقې پرله پسې پوښتنې را ولاړې کړې:
دا سړی څوک و؟ په ځنګله کې يې څه کول؟ ولې يې منډې وهلې؟ له څه شي وېرېدلی و؟ له لاړو سره يې وينه ولې را تله؟ چا لاس ور اچولی و؟ ځناورو برید پرې کړی و؟ څه خبره وه؟ هغه سیوری د څه و؟ سړي ولې چيغه کړه؟ ايا مړ شو، ايا ايا ايا....په لسګونو نورې پوښتنې، .دا سې پوښتنې چې ما يې ځواب غوښت ، بله لاره نه وه، د فلم د پيل يوې دقيقې پوره يونيم ساعت تلويزيون ته کينولم.
له تخیل څخه به رښتيني ژوند ته راشو.
که په کور،کلي کې يو څوک د يوې پيښې کيسه را ته کوي، نو اصله خبره په پيل کې يادوي:
ـ خبر شوې؟
دلته اوريدونکی په طبيعي توګه له موضوع سره دلچسپي ښيي.
ـنه ! څه خبره ده؟
ـفلانی مړ شو.
اوريدونکی ټکان خوري ، يودم يې په ذهن کې پوښتنې را ولاړيږي:
ـ ولې؟ هغه خو روغ .جوړ و؟ تېره ورځ مې وليد ، غنمو ته يې اوبه ور خوشې کړې وې، څه ټکه پرې پريوته؟ چا وواژه، که له بامه را ولويد ؟....
اوريدونکی غواړي چې د خپلو پوښتنو د ځواب له پاره په کيسه خبر شي، دی تلوسه لري، نا ارامه دی، خو لومړی تن شايد په عادي توګه کيسه دا سې پسې وغځوي:
ـسهار له کوره ووت، ويل يې چې سودا راوړم، خپل زوړ بايسکل يې تر ښکرو ونيو ، خو کله چې پاخه سړک ته وخوت، موټر وواهه !

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا شاید د کیسي بیان تر دې هم سوړ وي، خو د اورېدونکي تلوسه لا نه ده سړه شوې، دی لا د خپلو پاتې پوښتنو ځواب ته ماتله دی، که څه هم وروسته د هغه یوه یوه پوښتنه په خپل وار سره ځواب شوه، خو دی یې اړ کړ چې کیسه تر پایه واوري.

یا یوه بله خبره.. احمد راځي، ناڅاپه محمود ته وایي چې (علي) کور واخیست. محمود ته پوښتني پیدا کیږي:

ـ ده خو د بیګاه نه لرل، دومره پیسې یې له کومه کړې؟ غلا به یې کړې وي، نه والله، حتما یې د پیسو لپاره څوک وژلی دی، . نور نور نور....

دلته محمود ته تلوسه پیدا شوه او غواړي چې پوښتني یې حل او په کیسه پوه شي.

په دغو مثالونو کې قوي خبره او داسې څه چې وروسته تشریح ته اړتیا لري او اوریدونکی تر پایه ورسره ساتي، په پیل کې وشوه.

هر هغه پیل چې د لوستونکي په ذهن کې پوښتني را ولاړې کړي، دا زور لري چې کیسه تر پایه پرې ولولو.

خو قوي پیل قوي فکر غواړي، داسې یو فکر چې لوستونکی د کتاب اېښودلو ته پرېنږدي.

مونږ دوه ډوله ادبیات لرو: کلاسیک او معاصر. په کلاسیکو ادبیاتو کې فولکلوریکې کیسې هم راځي. ډېرې دا ډول کیسې له ((و نه وو)) شروع شوېدي، یوه بیلګه:

" وو نه وو د خدای کړه وو، د بنده ورته کاته وو، په پخوا زمانو کې یو پاچا و، ده زوی نه درلود، په زیارتونو وګرځېد، تاویزونه یې په غاړه کړل، د طبیبانو دواوې یې وخوړې، خو پلار نه شو. یو سهار یې یو ملنګ دروازې ته ودرید، پاچا ته یې یوه منه ورکړه، نیمه ده وخوړه او نیمه یې هم میرمنې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه میاشتې ، نه ورځې ، نه ساعته وروسته پاچا ته خدای ګلالی زوی ورکړ. پاچا خوشاله و، ټول خلک یې راوبلل، جشن یې ونیو، ا ووه شوا روزه یې دوام وکړ.
وخت تېرېده، ماشوم په ناز او نعمت کې را لوی شو، د ځوانۍ مرحلې ته ورسېد، یوه ورځ یې له یوې بوډۍ څخه دیوې ښاپیرۍ د ښایست خبرې واورېدې، ده هوډ وکړ چې ښاپیرۍ به خپلوي، خو هغې ته رسېدل اسانه خبره نه وه، شرطونه یې لرل. شهزاده باید اوسپنیز بوټونه په پښو کړي وای، تر اوو غرونو اوښتی وای، زمری یې وژلای وای ،له دیوانو سره مخامخ شوی وای او په پای کې یې له یوه ښاماره د هغه اووه سرونه غوڅ کړي وای.... "
له "وو نه وو " تر اوسپنیزو بوټونو پورې اصلي کیسې درې مخه نیولي وو. دا پخواني نکلونه دي، په هغه وخت کې ښه و، اوس هم په غوږو ښه لګیږي، خو نن بله دنیا ده، هر څه بدل شوي، وده یې کړې، نوښت پکې راغلی. ادبیات هم همداسې دي، اوسنۍ کیسې له پخوانیو سره توپیر لري، که څوک غواړې چې اوس کیسه ولیکې باید له اوسپنیزو بو ټونو، د سفر پرېکړه او د شرطونو له یادولو څخه یې پیل کړي. دا هماغه خبرې دي چې د لوستونکي په ذهن کې پوښتنې را ولاړولی شي. که نه نو په لوستونکي یې څه چې پاچا زوی لري که نه، ډېر خلک بې اولاده دي، یو دې دی هم وي.
د اوسپنیزو بوټونو په پښو کول، لوستونکی د کیسې لوستلو ته هڅوي، په ذهن کې یې پوښتنې را ولاړیږي. ولې ؟ د څه له پاره؟ چیرته ځي؟ څنګه ځي؟ څه کوي؟...
په پیل کې د لوستونکي ذهن له پوښتنو ډک کړه، وروسته بیا په ډېره ساده توګه کیسه له هماغه (وو نه وو) سره تړلی شې، خو شرط دا دی چې دا لینک او ارتباط باید ماهرانه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مثلا:
شهزاده او سپنیز بوټونه په پښو کړل، توره یې راواخیسته، اس ته یې وکتل، د ښتې اوږده ویښتان یې باد رپول..
د اس پر تندي یې لاس تېر کړ، ورو یې وویل:
ـ اووه غرونه مې تر مخې دي، له زمریانو سره به څه کوم، دیو هم د تور غره په تورو ډبرو کې راته پټ دی، خدای خبر! زه به خپله مینه تر لاسه کړم؟!
شهزاده پر یوه هواره تیږه کیناست، سر یې وځړېد، د لاس اوږدې ګوتې یې په خپلو تورو ویښتو کې تېرې کړې، د خپل پلار خبره یې سترګو ته ودرېده، پلار یې په ژړا کې چیغې وهلې!
ـد ښاپیریانو له وطنه لیرې ګرځه! خطر لري، ما یواځې مه پرېږده!
پاچا همدا یو زوې درلود، شل کاله مخکې یې اولاد نه کېده، دی په زیارتونو وګرځېد، تاویزونه یې په غاړه کړل، د طبیبانو دواوې یې وخوړې، خو پلار نه شو، یو سهار یې یو ملنګ دروازې ته ودرید، پاچا ته یې یوه منه ورکړه، نیمه ده وخوړه او نیمه یې هم میرمنې، نه میاشتې، نه ورځې، نه ساعته وروسته پاچا ته خدای یو ګلالی زوی ورکړ او ....
په دې توګه کیسه تر اوسپنیزو بوټونو را ورسوه او وروسته د کیسې قهرمان د شرطونو له پوره کولو سره مخامخ کړه.
دا ډول پیل د لوستونکي په ذهن کې پوښتنې را پیدا کوي، تلوسه ډېروي، دومره زور لري چې کیسه پرې ولولو.
دلته لیکوال یوه بله ګټه هم کولای شي، لوستونکی له شهزاده سره، چې د کیسې اصلي کرکټر دی، ځان خواخوږی ښیي، د هغه په قالب کې ننوځي، پوهیږي چې سختې ته یې ملا تړلې ده، دی د پلار یو زوی دی، پلار یې هیلې او ارمانونه لري، نو دی به د دغو شرطونو په پوره کولو کې بریالی شي؟ زمریانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته به ځنګه ماته ورکوي، له دیو نه به په څه ډول خلاصیږي.. او داسې نورې پوښتنې او اندیښنې چې د شهزاده په اړه له لوستونکي سره پیدا کیږي. لوستونکی ځان د کیسې قهرمان ته تر ټولو نږدې ګڼي او له هغه سره پل په پل ګام ږدي.

زموږ ډېرې کیسې له ماضي څخه شروع او حال ته راځي ، دا هم کله کله خوند لري، خو موږ باید د کیسو له نورو جوړښتونو څخه هم ګټه واخلو. کله یې په حال پیل کړو، ماضي ته لاړ شو او کله له حاله د یو چا تېر ژوند ته ور وګرځو، بېرته خپل ځای ته راشو او راتلونکی یې پسې و څېړو، او کله یې هم د راتلونکي پلان په اړه خبري وکړو، بېرته حال یا ماضي ته لاړ شو. په دې توګه به مو کیسې، ناولونه او هره بله لیکنه له یو رنګه والي څخه ساتلي وي.

مخکې تر دې چې کیسه ولیکئ، اول د کیسې عمومي چوکاټ په ذهن کې جوړ کړئ، یا یې هم د کاغذ پر مخ راوړئ، هر هغه څه چې په کیسه کې ډېر کشش ولري، د لوستونکي په ذهن کې پوښتنې راولاړې کړي او یا هم قوي غوټه پکې نغښتې وي، هغه په پیل کې راولئ، د پیل دوې ـ درې جملې کولای شي چې د لوستونکي ذهن له پوښتنو ډک کړي، وروسته بیا یوه یوه پوښتنه ځواب کړې او لوستونکی تر پایه درسره وساتئ.

زموږ ډېر لیکوالان کیسې له هماغه (وو نه وو د خدای کړه وو) څخه پیلوي، خو د کیسې د پیل او نوښت له پاره ډېرې لارې لرو چې یو څو نمونو ته په لنډه توګه اشاره کولای شو:

۱ـ موږ کولای شو چې کیسه وار له واره په لنډو ډیالوګونو پیل کړو:

ـ ته د باز ګل قاتل یې !

ـ نه ! باور وکړه ! زه هغه نه پېژنم !

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ دا چاړه مې ستا په موټر کې پیدا کړه، عدلي طب وايي چې د چاړې پر لاستي ستا د ګوتو نښې دي.
د څوان سر وځړید، سلګۍ یې شوې، یوه شیبه غلی و، وروسته یې په بیړه پورته وکتل، د څارنوال غتې سترګې له سرو رګونو ډکې وې.
ځوان د مېز پر سر ایښې چاړې ته سترګې ور واړولې، تر لاستي پر وینو سره وه، یودم یې وویل:
ـخو دا چاړه زما نه ده، قسم خورم!
څارنوال د ځوان ګرېن ته لاس ور واچاوه، جټکه یې ورکړه، د مېز پر سر ایښې تلیفون وشرنګید، د ځوان ګرېن یې پرېښود، ګوشۍ یې ور پورته کړه، په سټړي غږ یې وویل:
ـ هلو؟
یوه شیبه غلی و، وروسته یې یودم چیغه کړه:
خو زه ثبوت لرم!
دا وخت د کوټې دروازه وټکېده....

۲ـ کیسه له تصویر نه هم پیلولای شو:

ـ نجلۍ منډې وهلې، ټکرې پسې ښخېده، لوڅې پښې وه، ناڅاپه کېناسته، له ښۍ پښې څخه یې ازغی ویست، بېرته یې منډه کړه، شیبه وروسته د رود غاړې ته ورسېده، اوبو ته یې وکتل، سره اوښتې، پر سر یې سپین څګونه روان ول، د ټوپک ډز شو، مرمۍ یې پښو ته نږدې په یوه پلنه ډبره ولګېده، شنهاری یې پورته شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نجلۍ شا ته وکتل، د غونډۍ په پیڅکه کې دوه تنه ښکارېدل، د دې خواته یې منډې ور وهلې، یو ودرېد ، د ټوپک نلۍ یې ور واړوله، نجلۍ ټوپ کړل، په سپینو ځګونو کې ورکه شوه...

۳ـ په پیل کې د یوې پوښتنې پرېښودل:

خداینور سړه ساه واخیسته، کولبه یې د پټي په مینځ کې ودروله، روان شو، د لښتي په غاړه د توت د ونې سیوري ته کېناست، پټي ته یې وکتل، د کولبې غوایانو د شدیارې په وچو لوټو بوی کېښ.
خداینور یو سوړ اسویلی ویست، تندي یې ګونځې پیدا کړې، له ځان سره یې وویل:
ـنه کیږي ! دا پردۍ دهقاني به تر کومه کوم؟ زه پیسو ته ضرورت لرم، ډېرو پیسو ته، ولور مې په مخکې دی.
یوه شېبه فکر یوووړ، وروسته یې یو دم وویل:
ـاته لکه ! ډېرې پیسې دي، خو څنګه؟ !
ولاړ شو، ګړندي ګامونه یې واخیستل، د کلي خواته یې مخه کړه...د ملک غوایان په شدیاره کې ولاړ ول....

۴ـ د کیسې په پیل کې د دوو متضادو نظرونو راوړل:
ګلدین د پړي په یوه سر کې له اوسپنې جوړ لوی چنګک وتاړه، پورته یې وکتل، د سپوږمۍ په رڼا کې د کلا هسک دېوال ویروونکی ورته وایسېد ، دېوال تر سره هوار و، یواځې ځای ځای د راوتلیو لوټو سیوري ښکارېدل، تر څنګ ولاړ په عمر پاخه سړي ته یې وکتل، ورو یې وویل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ له وسه مې تېره ده !

سړی په خبره کې ورولوېد:

ـ مه کوه ! ته ځوان یې، باید تر دېواله واوړې، اوس یې وخت دی ! د پلار غچ دې واخله !

ځوان یو دم شاته شو، په ټیټ وبربېدلي غږ یې وویل:

ـ ما خو سهار هم دریاده کړه ! زه څوک نه شم وژلای !

سړي د واسکټ جېب ته لاس کړ، توپانچه یې را وایسته، د ځوان په لاسو کې یې کېښوده....

دا یوائې یو څو نمونې وې، موږ کولای شو چې د کیسې لپاره تر ډېره ښه پیل انتخاب کړو، په پیل کې پوښتنې راولاړې کړئ، له نوښت څخه کار واخلئ او هره کیسه له یوې نوې زاویې پیل کړئ !

نوښت د کیسې مالګه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې منځ او تلوسه

زموږ ډېر لیکوالان د کیسې تلوسه ترپایه نه شي ساتلی، غو ته ډېر ژر تري پرانیستل کیږي او لوستونکی مخکې له مخکې په دې پوهیږي چې خبره څه ده؟
د کیسې په مینځ کې باید کوم ټکي په پام کې ونیسو؟ څرنګه کولای شو، چې تلوسه تر پایه وساتو؟
بېرته به د فلم پاتې برخې ته راوګرځو.
موږ فلم له کیسې څخه نه شو بېلولی، هر فلم ته لومړی کیسه لیکل کیږي، وروسته په سناریو اوړي او د سینما پر پرده راځي، زه نه غواړم چې ټول فلم درباندې وګورم او هره برخه یې له کیسې سره پرتله کړم، یوازې دومره وایم، چې زما له خپل دیده د کیسې پیل باید څنګه وي او په پاتې برخه کې یې په څه ترتیب تلوسه ساتلی شو.
د فلم په دوهمه صحنه کې یوې کورنۍ مېلې ته د تګ تیاری نیوه، ډېر وخت یې واخیست، خو زه یې ستړی نه کړم، ځکه زما پوښتنې لا نه وې ځواب شوې، ما یې ځواب غوښت.
دریمه صحنه په ښکلې منظره پیل شوه. یو کوچنی موټر د یوه شنه ځنګله په مینځ کې پر پوخ سړک روان و، په موټر کې ناست کسان خوشاله ښکارېدل ، خندل یې، په خپل منځ کې یې ټوکې سره کولې. نا څاپه یې د سړک پر غاړه یو بل موټر ولید ، چې پر یوه خوا کوږ و. دوی ودرېدل، د ولاړ موټر ښېښې ماتې وې خو د ټکر کومه علامه یې نه درلوده. په موټر کې د ښکار اسباب او یو کوټ ښکارېده. پلار د کوټ جیب ته لاس کړ، له څو نوټونو سره یې یو د هویت کارت

(c) ketabton.com: The Digital Library

را ویست، په کارت کې د هغه چا عکس و چې ما د فلم په لومړۍ یوه دقیقه کې لیدلی و.

زما یوه پوښتنه ځواب شوه، هغه سړی ځنګله ته د ښکار په نیت راغلی و. خو لا مې نورې پوښتنې په ذهن کې ولاړې وې.

په بله صحنه کې د کوږنۍ غږې د خیمې د درولو لپاره د مناسب ځای په لټه کې ول، دوی د ګڼو ونو په مینځ کې یو هوار وړوکی چمن وموند، د ا وخت دیوه هلک تر مخ یوه تېزه رڼا تېره شوه، دی وارخطا شو، مور ته یې وویل، خو هغې وخندل، خیال او وهم یې وباله، خپل زوی ته یې ډاډ ورکړ چې هیڅ خبره نشته.

دلته زما یوه بله پوښتنه هم ځواب شوه. هر څه چې وي ، خو د پیل په یوه دقیقه کې چې ما کوم سړی ولید ، له انسانه او یا هم له کوم ځناوره نه وو وېرېدلی، دا بل څه و.

د سپوږمۍ په رڼا کې یوه خړه ښمه ولاړه وه، چارچاپېره یې هسکې ونې ښکارېدلې، ناڅاپه د ښمې پر ټاټ یو څه ولګېدل، وړې نجلۍ چیغه کړه، په خیمه کې څراغ بل شو ، ټول د باندې راووتل ، مور د خپلې ماشومې لور مخې ته ودرېده، د خیمې پر ټاټ وینې روانې وې، لاندې پر شنه چمن د بنیادم لاس پروت و.

ما د لستونې د ټوټې له رنګه و پېژاند چې لاس د هغه سړي دی چې د فلم په لومړۍ یوه دقیقه کې مې لیدلی و. بله پوښتنه مې هم ځواب شوه، سړی مړ و.

فلم تر پایه له تلوسې ډک و، مور او پلار په مرموزه توګه وژل کیږي، اولادونه ستونزې وینې ، هره نوې صحنه نوې پوښتنې پیدا کوي او تر پا یه مې له ذهن څخه په نوبت یوه یوه پوښتنه وځي.

د فلم وروستۍ صحنه روښانوي چې دا قتلونه د څه لپاره وو او چا تر سره کول. د ځنګله اروا چې د یوې لویې ونې په اره شوې مونډه کې اوسېده، وخت په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت د باندي راوته او له هغو انسانانو څخه يې غچ اخیست چې په بېرحمۍ سره يې د ځنګله ونې و هلې او حیوانات يې ښکار کول.

زما ټولې پوښتنې حل شوې او د فلم د مینځ پېښو او تلوسې هم تر پایه تلويزيون ته کېنولم.

په لنډه کیسه کې هم تلوسه همداسې ساتلی شو. غوټه باید ورو ورو وسپړو، یوه یوه پوښتنه ځواب کړو او لوستونکی د کیسې لوستلو ته تر پایه اړ باسو.

یو بل مثال:

یو سړی له کاروانه پاتې شوی و، دښته وه، ګرمي وه، نږدې و چې له تندې مړ شي، پر آس سپور یو بل تن پرې ورپېښ شو، د آس پر زین پورې د اوبو یوه پتک ټال خوړ، مړژواندي سړي د اوبو خواست وکړ، خو سپور ورته وويل چې دی په خپله اوږد منزل په مخکې لري، اوبه نه شي ور کولای.

تږي سړي يو پتک اوبه د سروزرو د زرو سیکو په بدل کې ورنه وغوښت، ویې ویل چې د ه ته به هغه ورانه ور وښيي چې هلته زر سیکې ښخې دي، سړي ور سره ومنله، خو پتک يې يو دم ور نه کړ، په لاره کې به يې تږي ته يو يو غوړپ او به ور کولې څو ژوندی پاتې شي او کله چې ټاکلي ځای ته ورسېدل، تږي له اوبو ډک پتک تر لاسه کړ او سپور هم له زرو سکو ډکه کڅوړه په زين پوري وتړله.

که پر آس سپور سړي په پیل کې تږي ته سلامت پتک ور کړی وای، نو د تږي تنده ماتېدله، شاید له خپلې خبرې اوښتی وای او د سیکو تر ځایه نه وای ور سره تللی، خو د سپور کمال دا و چې تږی يې تر پایه هماغسې تږی وساته، ده ته يې د ژوندي پاتې کېدو لپاره یو یو غوړپ اوبه ورکولې او کله چې يې وخت را ورسېدا او خپل هدف يې تر لاسه کړ، بیا يې ټول پتک ور وسپاره او د تږي تنده ماته شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکوال هم باید لوستونکي ته یو یو غوړپ اوبه ورکړي او تر پایه یې تږی وساتي. دی باید یو رهبري کوونکی مهارت ولري، داسي چې د اصلي غوټې تر سپړلو پورې په لاره کې ځینې نورې موانع هم پیدا کړي او لوستونکی اړباسي چې تر دغو خنډونو تېر شي.

که اصلي غوټه د کیسې په مینځ او یا هم تر پای مخکې وسپړل شي، نو بیا د لوستونکي تنده ماته شوه، وروسته له هغه که هر څه لیکو، په حقیقت کې به اضافه خبرې وې.

یوه کیسه هغه وخت ختمه ده، چې اصلي غوټه وسپړل شي. په بله مانا د اصلي غوټې سپړل یا د راز څرګندول د کیسې پای دی. نو ځکه د کیسې په منځ کې تلوسه، په وار سره یوه یوه پوښتنه ځوابول او تر پایه د اصلي غوټې ساتل ضروري دي.

خو مهمه دا ده چې اصلي غوټه باید په منطقي توګه وساتو، لوستونکی باید فکر و نه کړي، چې لیکوال په لوی لاس یو څه رانه پټوي. که لیکوال د کیسې له کرکټرونو سره ځنګ په ځنګ لاړ شي،له پېښو او زمان سره یو ځای حرکت وکړي او تر کرکټرونو مخکې ګام وا نه خلي، نو بیا لوستونکي ته هم د یو څه د پټولو فکر نه پیدا کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې پای او تلوسه

فکر وکړئ، ایا تر اوسه مو داسې لنډې کیسې لوستې چې په پای یې نه یاست پوهیدلي؟

د ځینو کیسو پای ګنګ وي، لوستونکی نه پوهیږي چې د لیکوال هدف څه و، اصلي کرکټر څه وکړل؟ غوټه څنګه وسپړل شوه؟

ما ډېرې داسې لنډې کیسې لوستې ، چې په پیل کې یې خوند راکړی، وروسته یې هم د بل مضمون لوستلو ته نه یم پرېښی، خو په ورستیو کرښو یې نه یم پوهیدلی.

که کیسه هر څومره خوږه لیکل شوې وي، خو پای یې ناڅرګند وي، لوستونکي به خوند ترې وانه خلي.

خو د کیسې په پای کې هم باید دومره زور وي چې لوستونکی د کیسې له لوستلو وروسته فکر کولو ته وهڅوي، او کیسه یې په ذهن کې پاتې شي.

بله دا چې د کیسې اصلي غوټه باید تر پایه وساتل شي او د کیسې په وروستی برخه کې وسپړل شي، ځکه کیسه هغه وخت ختمه ده، چې اصلي غوټه وسپړل شي، وروسته چې هر څه لیکو، اضافه خبرې دي، نه لوستونکی خوند ترې اخیستی شي او نه هم د ښې کیسې په چوکاټ کې ځای ورکولای شو.

ښه پای هغه دی چې د لوستونکي د وړاندوینې خلاف وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کرکټرونه

هره کیسه کرکټرونه لري، خو په دوی کې یو او یا هم کله کله دوه مرکزي کرکټرونه وي.
کیسو ته هر ډول کرکټر ټاکلی شو، انسان، حیوان او یا هم غیر ژوندي موجودات.
د کرکټرونو ټاکل د کیسې په موضوع پورې تړلي دي، خو مخکې تر دې چې کیسې ته کرکټر و ټاکو، لومړی یې باید پدې اړه فکر وکړو:
۱_زموږ مرکزي کرکټر څوک دی؟
۲_څه ډول څېره لري؟
۲_څه یې خوښیږي او له څه نه یې بد راځي؟
۴_شخصیت یې څه ډول دی؟
کله چې مو مرکزي کرکټر له هر اړخه په ذهن کې جوړ او قانع شوئ، قلم او کاغذ را واخلئ او د هغه د نوم تر څنګ، د هغه ځینې مهمې ځانګړنې هم ولیکئ.
د دې کار ګټې څه دي؟
تېر کال مې یو ناول لوست، څو پاڼې لا پاتې وې چې یو دم په کیسه کې داسې یو نوی نوم راڅرګند شو، چې نه مخکې زمینه سازي ورته شوې وه او نه یې هم په کیسې پورې اړه درلوده، یو ناڅاپه له اسمانه راولوېد او په کیسه کې یې د مرکزي کرکټر ځای ونیو، دوه_دریو پاڼو سترې کړم، خو وروسته مالومه شوه چې دا هماغه د کیسې مرکزي کرکټر دی، یوازې نوم یې بدل شوی و.
که د ناول لیکوال د کرکټرونو د خصوصیاتو لیست لرلی، فکر نه کوم چې دومره لویه تېروتنه به ترې شوې وای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لیکلې بڼه د کرکټرونو د خصوصیاتو درلودل، په منطقي توګه د کیسې په لیکلوکې مرسته راسره کوي، د مثال په توګه:
موضوع مو وټاکله، غواړو چې کیسه پرې ولیکو، مرکزي کرکټر یې هم احمد نومیږي. لیکو !

نوم	:	احمد
سن	:	پنځوس کلن
مدني حالت	:	متاهل
زده کړه	:	نالوستی
اولادونه	:	پنځه (درې لونې، دوه زامن)
کسب	:	بزګر
د اوسېدو ځای	:	کلی
ظاهري بڼه	:	ډنګر، له ونې ټیټ، اوږده ږیره، پکه ککرۍ، لمر سوځولی مخ، ځړېدلې سترګې، پر تندي د کالداني ننبه، له سپږمو راوتلې اوږده ویښتان، زیږه لاسونه....
رواني خصوصیات:		عاجز، بې زړه، د حوصلې خاوند، له بدو لیرې، دینداره، د سختیو په وړاندې زغم لرونکی، په هره خبره کې د (خوار مه شي) تکیه کلام ....

او ځینې نور ټکي...
که دا لیست راسره وي، نو هیڅکله به د احمد نوم راڅخه بدل نه شي. احمد به په طبیعي توګه د کیسې تر پایه د یوه پنځوس کلن سړي په قالب کې اچوو (خویونه، عادتونه به یې همدې عمر ته مناسب وي). دی به کله هم په دې پسې ونه ګرځي چې د اولادونو د نه درلودلو په پلمه دوهم واده ته زړه ښه کړي، احمد یو نالوستی بزګردی، د کرکیلې په کارونو ښه پوهیږي، د کیسې تر پایه به نه (

(c) ketabton.com: The Digital Library

معلم) شي او نه هم(ډاکټر). ژبه به یې هم د یوه کلیوال بزګر په څېر کلیوالي وي، هیڅکله به (د کور ودان) پرځای (مننه) ونه وایي....

د احمد ککرۍ پکه ده، د کیسې تر پایه کاکل نه شي پرېښودلی، دی عاجز او ډارن دی، بد نه خوښوي، ځکه به تر خپله وسه د کلي له ملک سره بدۍ ته زړه ښه نه کړي.

احمد پنځه وخته په ملا پسې درېږي، دا منطقي نه ده چې له کوم قانع کوونکي دلیله پرته، د سهار په اته بجې له خوبه راپورته شي.

او داسې نور...

که موږ د احمد په اړه مخکې له مخکې مالومات ولرو او مهم خصوصیات یې را مالوم وي، احمد به په کیسه کې یواځې په هماغه مخکې ترمخکې ټاکل شوي قالب کې راګرځي، په دې توګه به د احمد کړه وړه او نورې ځانګړنې منطقي او د لیکوال په واک کې وي، لوستونکی به دا نه وایي چې نه، احمد د دې کار وړ نه دی او یا هم دا کار نه شي کولای.

که د کرکټر خصوصیات ولرو، دا به راته روښانه وي چې ایا زموږ ټاکلی کرکټر د دې توان لري چې د کیسې هدف تر لاسه کړي؟ ایا په منطقي لارو خپل هدف ته رسیدی شي؟ ایا د کیسې د هدف د تر لاسه کولو لپاره مو وړ (مناسب) کرکټر غوره کړی او که نه؟

مخکې له مخکې لیکلي خصوصیات، دغو ټولو پوښتنو ته ځوابونه وایي، لیکوال نه پرېږدي چې وروسته له ستونزو سره مخ شي او یا هم کیسه له منطقي پلوه کمزورې کړي.

مخکې له مخکې د کرکټرونو خصوصیات لیکل د دې لامل کیږي، چې کرکټر د لوستونکو لپاره واقعي وبرېښي، علت دا دی چې کرکټر په منطقي توګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

معرفي کیږي او لوستونکی د هغه په کړو وړو باور کوي او رېښتینی ورته ښکاري.
که وغواړو چې کرکټر لا ښه وپېژنو ، د کرکټر له خصوصیاتو سره باید په یوه جمله کې د هغه هدف هم ولیکو:
د بېلګې په توګه:
احمد: احمد په کیسه کې د دې با عث ګرځي چې مینه او زغم په کرکه او بې حوصله توب بریالی کړي.
که د کرکټر له خصوصیاتو سره دا جمله لیکلې وي، احمد به د کیسې تر پایه زغم ولري، دی به په طبیعي توګه هرې ناخوالې ته په مینه ځواب وایي او د نورو کینې به په صبر او حوصله ځوابوي.
په دې توګه به په کرکټر کې ناڅاپي او غیر منطقي بدلون نه راځي، داسې به نه وي چې په پیل کې مینه ناک وي، خو څو پاڼې وروسته له دلیله پرته په ظالم او کینه ګر انسان بدل شي، دی به د لیکوال له غوښتنې سره سم په منطقي توګه خپل هدف ته ورسیږي او هیڅکله به داسې څه ونه کړي چې له مینې او حوصلې سره په ټکر کې وي.
له مرکزي کرکټر څخه پرته نورو کرکټرونو ته هم مخکې له مخکې د داډول خصوصیاتو ټاکل ښه دي، که لیکوال د کیسې د لیکلو پر مهال کله کله ورته وګوري ، د کرکټرونو له خویونو ، خواصو او ان خبرو سره عادت پیدا کوي، هر حرکت به یې د دوی په واک کې وي او په پای کې به خیالي کرکټر نه بلکې یو واقعي انسان ورته ښکاري، داسې احساس به کوي لکه په رېښتینې توګه چې له دغو کسانو سره مخامخ شوی وي، هغوی پېژني، خبرې یې ورسره کړې وي او ډېر رازونه یې ور مالوم وي، ځکه ځینی لنډې کیسې څو مخه لیکل کیږي او د کیسو تر پایه به د کرکټر ټول خصوصیات د لیکوال په ذهن کې ناست وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لنډې کیسې لپاره د کرکټرونو لنډ خصوصیات کافي دي، خو که ناول لیکو د هر کرکټر په اړه باید مخکې له مخکې ډېر څه ولیکل شي، ځینې لیکوالان د ناول لپاره د کرکټرونو ټول کردار، پېښې، ستونزې...مخکې له مخکې لیکي او څو مخه پرې ډکوي، که ساده ووایو،مخکې له مخکې په لنډه توګه د کرکټر کیسه او په ناول کې رولونه، ناکامي او بریالتوب د کاغذ پر مخ راوړي چې دیته ستوري لاین وايي.

د کرکټر په اړه بله مهمه خبره دا ده چې لیکوال باید د کرکټرونو له روح او روان څخه خبر وي، د هغه خویونه ور مالوم وي او د دې په اړه مالومات ولري چې له څه سره مینه لري، څه وخت غوسه ورځي او په څه شي خوشاله کېږي.

بریالی لیکوال په کرکټر کښنه کې ډېر زیار باسي، دی کرکټر تر هغو په ذهن کې اړوي را اوړي چې له خیالي کرکټر څخه ژوندی موجود جوړ کړي، د هغه له ظاهري او باطني جوړښت سره اشنا شي او وروسته يې په داستان کې ولوبوي.

په بله مانا، لومړی کرکټر ژوندی کړه، له هغه سره خبرې وکړه، په خوی او عادت يې پوه شه او وروسته که بیا په کیسه کې ستاسې له خوښې سره سم لوبیدای شوای او ټاکلي رول ته مناسب وي، ځای ورکړئ.

موږ باید هڅه وکړو چې کیسې ته د اړتیا پر بنسټ کرکټرونه وټاکو، ځکه لنډه کیسه ډېرو کرکټرونو ته اړتیا نه لري، د اړتیا په اندازه د کرکټرونو ټاکل د دې لامل ګرځي چې کیسه په طبیعي توګه وغځېږي او له اضافه خبرو مخنیوی وشي.

موږ هره ورځ له ډېرو خلکو سره مخامخ کیږو، خو دوه کسه کټ مټ په یوه څېره او یو رنګه خویونو نه شو موندلی، په کرکټر جوړونه کې هم باید دې ټکي ته پام وکړو، زموږ هر کرکټر باید له بل یوه څخه بېل وي، بېله څېره ولري او عادتونه يې سره نږدې نه وي. دا کار په طبیعي توګه د کرکټرونو په جوړونه کې نوښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

راولي او لوستونکی په خپل ذهن کې له مختلفو څېړو او خویونو سره مخامخ کیږي.
بله خبره دا چې د کرکټر لپاره هیڅوخت خیالي څېره او خیالي عادتونه مه ټاکئ، د بېلګې په توګه: د یوې کیسې کرکټر مو یو سوالګر دی، فکر وکړئ، تاسو به په ژوند کې ډېر سوالګر لیدلي وي، له ډېرو سره به مو تر خپله وسه مرسته کړې وي او د ځینو تر مخ به ښویه تېر شوي یاست، خو په دغو ټولو کې به داسې سوالګر هم و چې د پنځو افغانیو پر ځای مو د شلو او یا هم د پنځوسو نوټ ورته نیولی وي، ولې؟
یا به د هغه ظاهرې خوارې څېرې او خیرن شلېدلي لباس دردولي یاست او یا به هم هماغه سوالګر د خواست په چل ښه پوهېده، په سوالګر کې به یو څه و چې ستا پام یې د ځان خواته وراړولی و، که نه نو یا به ښویه ترې تېر شوی وې او یا به دې هم جېبونه په ماتو روپو پسې لټول.
کیسې ته هم همدغه سوالګر وټاکئ ، هماغه خویونه، عادتونه او خواره څېره ورکړئ چې تاسې په واقعي ژوند کې ورسره مخامخ شوی یئ، که دې لوڅې پښې لیدلی وي، چپلکې مه ور په پښو کوه، مچان مه ترې شړه او د هغه لوڅو اوږو ته واسکټ مه وراغونده. هماغسې کرکټر جوړ کړه لکه تا چې په واقعي ژوند کې لیدلی وي، ان که دې د خواست پر مهال د هغه ترحم پاروونکې کلمات په یاد وي، ستا کرکټر هم باید هماغه توري په خوله راوړي.
دا یواځې یو مثال و، کله چې موږ کرکټر جوړوو، جوړ شوی کرکټر باید د هغه چا په قالب کې واچوو، چې موږ په واقعي ژوند کې لیدلی وي، خبرې مو ورسره کړې وي، خوی، عادت او څېره یې را مالومه وي، که داسې وکړو نو موږ به په ریښتیني توګه د کرکټر روح ته ور ننوتي یو او یو کامیابه کرکټر به مو انځور کړی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه_ اته کاله مخکې مې د فرانسوي لیکوال ویکتور هوګو ، (بینوایان) ناول ولوست، مرکزي کرکټر یې ژان والژان نومیده، ژان والژان په پیل کې غل او مجرم و ، خو وروسته یوې قوي پیښې د ده ژوند وربدل کړ، دی په یوه مهربانه انسان بدل شو ، تل به یې هڅه کوله چې نورو ته ګټه ور ورسوي، خوبیا هم ټولنې په سپکه سترګه ورته کتل او د (ژاور) په نوم د پولیسو د یوه افسر تر تعقیب لاندې و....

په دې کتاب کې د داستان مرکزي کرکټر (ژان والژان) دومره ژوندی انځور شوی چې د ده سختیو ته مې څو ځله اوښکې تویې کړې ، فکر مې نه کاوه چې دا به یو خیالي کرکټر وي، د ده هرې بریا ته به خوشاله وم او په هره ناکامی یې ځوربدلم.

مثبت او منفي، دواړه کرکټرونه باید دومره ژوندي وي چې د لوستونکي په زړه او دماغ کې ځای ونیسې، د مثبت کرکټر هره کامیابي باید د لوستونکي لپاره د هغه خپله کامیابي وي، د هغه په خوشالۍ خوشاله شي او د ستونزو پر مهال په زړه کې د حل لارې ورته ولټوي، خو د منفي کرکټر له جرم او جنایت څخه کرکه وکړي او د هغه ضد وي.

ما ډېرې داسې کیسې لوستې دي چې خان او ملک تر اندازې چاغ، خشن او بدشکله پکې معرفي شویدي، علت یې دا دی چې ځینې لیکوالان د کرکټرونو په جوړولو کې زحمت نه ګالي، د نورو کرکټرونه را اخلي او څه چې یې د بل په کیسه کې لوستي وي، دی هم خپل کرکټر ته هماغه څېره ورکوي، حال دا چې ډېر خانان او ملکان شته چې جذابه څېره لري، له زړونو هم نرم او مهربانه دي.

ځکه نو د کرکټرونو څېرې، خویونه او عادتونه باید توپیر سره ولري، موږ باید په خپله کرکټر جوړ کړو ، نه دا چې د نورو تیاره مړی راواخلو او داسې وښیو چې دا زموږ د خپل زحمت نتیجه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله مهمه موضوع د کرکټر بدلون دی، که غواړو چې یو کرکټر ته بدلون ورکړو، دا بدلون باید منطقي وي، داسې نه چې د لسو تنو قاتل، ناڅاپه له قوي دلیله پرته توبه وباسي او په یوه مهربان انسان بدل شي.
کیسه له کرکټره پرته نه لیکل کیږي، ځکه نو باید د کرکټرونو په جوړولو کې بیړه ونه کړو، زیار وباسو او کله چې ژوندي شول، په حرکت راغلل،او زموږ په ذهن کې یې ځای ونیو، وروسته په کیسه کې ځای ورکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې ژبه

زما د لنډو کیسو لومړۍ ټولګه "سره سیلۍ" نومیږي. دا کتاب اوه_ اته کاله مخکې چاپ شو، ځینو کسانو ولوست، را یاده یې کړه چې کیسې یې بدې نه دي، هدف لري. تصویرونه هم په زړه پوري دي، خو په ځینو ټکو یې نه دي پوهېدلي.

هغه وخت مې دا خبره زړه ته نه لوېده، په ژبه کې مې کوم مشکل نه لید، هره کرښه او هره کلمه واضح راته ښکارېده، خو وروسته مې پام شو، چې دوی په حقه ول، ما په کیسو کې ځینې داسې کلمات را اخیستي وو چې یوازې زه او د غزنې د قره باغ ځینې او سیدونکي پرې پوهېدل.

که موږ هر څومره زړه راکښونکې موضوع ولرو او د کیسې په ټولو اړخونو پوه یو، خو چې د ویلو چل یې نه وي را معلوم، نه به په خپله له کیسې څخه خوند واخلو او نه به هم لوستونکو ته په زړه پوري وي.

ځکه نو د کیسې ژبه ډېره مهمه ده.

۱_ د ژبې ساده والی:

یوه ملګري مې د یوې کیسې موضوع پیداکړې وه، مخکې تر لیکلو یې راته وویله، په ویلو کې یې خوند پروت و، خو کله چې مې په مجله کې د همدې کیسې لیکلې بڼه ولوستله، دومره پیچلي کلمات یې پکې را اخیستي ول چې لوستلو یې د زړه زور غوښت.

تلیفون مې ورته وکړ، دلیل یې دا و چې لیکل باید تر ویلو توپیر ولري.

ماته هغه د شپون صاحب خبره را په زړه شوه: " موږ نثر وایو، اورو یې، خو لیکلی یې نه شو. "

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځیني لیکوالان چې څه لیکي، د لیکلو لپاره په پېچلو کلماتو او اصطلاحاتو پسې ګرځي، کتابونه پسې ګوري او له نورو څخه پوښتنې کوي. دوی په دې فکر کې دي چې مغلق او پیچلي کلمات کیسه او یا هم کومه بله لیکنه پیاوړې کوي او په دې سره پخپله لیکوال پوه او د ډېرې مطالعې خاوند ښکاري، خوپوښتنه داده چې موږ د چا له پاره کیسه او یا هم کومه بله لیکنه لیکو؟ ایا هغوی په دا ډول پېچلو کلماتو پوهیږي؟ ایا د مغلقو تورو کارول هنر دی؟

زموږ په کلي کې یو سپین ږیری و، ده په ځوانۍ کې ماموریت درلود، ان د زړښت تر مهاله یې په ژبه ډېر داسې کلمات راوړل چې نورو ته به د پوهاوي وړ نه ول، وروسته د " مامور لغت پران " په نوم مشهور شو، خو ده به ویل: " داخلک ملامت نه دي. مکتب یې نه دی ویلی. "

که موږ د خلکو لپاره لیکل کوو، ژبه موهم باید د هغوی لپاره وي. هنر هم په ساده ژبه کې دی، اوسني ادبیات ساده ژبه خوښوي، داسې ژبه چې له ساده والي سره سره د لیکوالۍ هنر هم پکې پروت وي، هنر په پېچلو لغاتو او اصطلاحاتو کې نه دی، هنر نور اړخونه لري چې ژبې ته خوند وربخښي او یو عمده لامل یې د ژبې ساده والی دی.

د ژبې ساده والی دا مانا نه لري چې څه وایو، هغه ټول باید د کاغذ پرمخ هم راوړو، بلکې هدف مو د جملو په بسته بندۍ او د لغاتو او اصطلاحاتو په کارولو کې دی.

شاید زما دا خبره د ځینو لوستونکو خوښه نه شي، خو ډېر پېښتنانه د "ټولټاکنو " کلمه نه پیژني، دوی یې انتخابات بولي، د " ښونځی " " ټولګی) " او " ښونکی " له کلماتو سره هم نا اشنا دي، د " مکتب " " صنف " او " معلم " په نومونو یې یادوي. موږ باید په هغه ژبه کیسه و لیکو چې خلک خبرې پرې کوي، ورباندې پوهیږي او ورته روښانه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲_په لنډو فاصلو کې د یورنګه تورو او فعلونو کارول:
تېر کال مې د یوه لیکوال پر یوه کیسه باندې نظر څرګند کړ، د نقد یوه برخه د تورو او کلماتو د کارولو په اړه وه، غواړم چې د موضوع د لا روښانتیا لپاره د هماغه کیسې ځینې برخې را واخلم.
په لومړیو دوو پاراګرافونو کې دوه ځایه لیکل شوي وو: " قلم یې راواخیست ، کاغذ یې راواخیست "
په دومره لنډه فاصله کې دوه ځایه د "راواخیست" کلمه ښه نه راځي، که یو ځل "راواخیست "لیکو، دوهم ځل باید په یوه بل فعل پسې وګرځو، مثلا "کاغذ ته یې لاس کړ".
بل ځای داسې لیکل شویدي "تر لیکلو کرښو لاندې یې هسې ګډې وډې کرښې وایستلې، د کرښو تر څنګ یې یوه غټه سترګه انځور کړه... "
په لنډه فاصله کې درې ځایه د "کرښې " توری راغلی دی.
دلته که یو ځای کرښه لیکو، بل ځای لیکه ښه راځي، دریېم ځکې ته هیڅ اړتیانه پیدا کیږي.
" د کرښو تر څنګ یې یوه غټه سترګه انځور کړه " که داسې ولیکو(ترڅنګ یې یوه غټه سترګه انځور کړه " هماغه مانا ورکوي. خپله د "څنګ " توری، هماغه د "کرښې " ترڅنګ راښیي.
بله جمله:
" کتابچه یې له نورو کتابونو سره په پلاستیکي پاکټ کې کېښوده او په هغه ځوکۍ کې یې کېښوده چې څو شیبې مخکې نصیر ناست و... "

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته د لومړي " په پاکټ کې کېښوده " پر ځای " په پاکټ کې واچوله " ښه راځي، په دې توګه به مو په لنډه فاصله کې دوه ځایه د "کېښوده" کلیمه نه وی کارولې.

بل ځای لیکل شوي دي " یو ځل بیا د نصیر سترګو ته ځیره شوه، دومره ورته ځیره شوه... "

دلته که لومړی "وکتل "راشي، له یورنګه والي څخه یې ژغوري.

بل ځای: "فریبا تر پښو لاندې ځمکې ته کتل، تر ژبه لاندې یې وویل... "

دوه ځله د لاندې کلیمه راغلې، " فریبا تر پښو لاندې ځمکې ته کتل "دلته د لاندې ټکی اضافه دی،که ساده ولیکو "فریبا ځمکې ته کتل " هماغه مفهوم لري، که فریبا پر ځمکه پل ایښی وی، بیا څنګه تر پښو لاندې ځمکې ته ګوري !!!

بله جمله: "ډېره ډېره مننه، د تابلو او کتابچې په خاطر ځانته مننه کوم. "

که یو ځای مننه لیکو ، بل ځای د منني پر ځای کوم بل توری کارولی شو. "کور ودان ، ژوندی اوسې یا داسې نور".

بل ځای " فریبا یې لاس په لاس کې ونیو " که ولیکو: " فریبا یې لاس ونیو " هماغه مانا او هماغه تصویر لري. ځکه نیول د لاس په واسطه تر سره کیږي.

بله جمله " د مریم ښکلیو سترګو ته یې وکتل، هغې هم ورته وکتل... "که ولیکو: " هغې هم سترګې ور واړولې "نو په لنډه فاصله کې به دوه ځایه د "وکتل "ټکی نه وي راغلی.

بل ځای "نور هم انځور ته نږدې شو ، ښه ورته ځیر شو "

داسې لیکلی شو " نور هم انځور ته نږدې شو ، په ځیر یې ورته وکتل " په دې توګه یو ځای د "شو "ټکی کمېدی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کیسه کې داسي ډېر يو رنګه توري وو چې په لنډو فاصلو کې سره راغلې دي، دا په مفهوم او مانا کې کوم بدلون نه راولي، ټولو ته د پوهاوي وړ دي او د عادي لوستونکو دومره پام هم نه ور اوړي، خو توري او کلمات د ښتنو په څېر دي، که په يوه دېوال کې يوه ښته راوتلي وي او يا هم په خپل مناسب ځای نه وي ايښودل شوي، ټول دېوال بد ښکاري،ځکه نو په هره ليکنه کې د تورو او کلماتو ټاکل او مناسب ځای ته دقت په کار دی.
پښتو يوه غني ژبه ده، يوه شي ته ډېر کلمات لرو، په مختلفو نومونو يې يادولی شو، دا نومونه دومره ګنګ هم نه دي، ټول پرې پوهېدای شي، نو ځکه جمله بندۍ او د کلماتو او فعلونو کارولو ته بايد پام وکړو.
که يو ځای ليکو " راته ويې کتل "بل ځای " سترګې يې راواړولې "ښه راځي، "مخ يې راواړاوه "هم همدا مانا ورکوي.
په يوه کيسه کې مې ولوستل: " انځرګل ځوان و، د پلار يو زوی و او له رنګه ښايسته و. "
درې ځايه په لنډه فاصله کې د " و " ټکی راغلی دی. کيدای شي داسي يې وليکو:
انځرګل ځوان و، پلار يې همدا يو زوی درلود، له رنګه ښايسته ښکارېده.
يا نورې جملې، خو شرط يې دا دی چې په لنډو فاصلو کې يورنګه توري او فعلونه را نه وړو،ځکه د ژبې خوند ته زيان رسوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډیالوګ

ډیالوګ د کرکټرونو خبرو ته وایي، یا به له ځان سره غږیږي او یا هم له نورو سره.
له ډیالوګونو پرته هم کیسه لیکل کیدای شي، خو د خوند له اړخه به کمزورې وي، ځکه ډیالوګ کیسه ژوندۍ کوي، په حرکت یې راولي او له یورنګه والي څخه یې ساتي.
د ډیالوګ لیکنې په برخه کې باید ځینې ټکي په پام کې ونیسو.
۱ـ جلات خان کلي ته راغی، تر غرمې یې ناروغان وکتل. ماسپښین له کوره ووت، په پټي کې یې دهقان ولید، ورغی، له سلام وروسته پر پوله ورته کېناست، دهقان ته یې وکتل، ځمکه یې اړوله، پر سپیره غاړه یې مړې خولې راماتې وې...
جلات خان وویل:
ـ ولې له نوې زراعتي ټکنالوژۍ څخه استفاده نه کوې؟
دهقان پر خپل تندي لستوڼی تېر کړ، په خندا یې وویل:
ـ ډاکټر صاحب! نوې زراعتي ټکنالوژي پیسو ته ضرورت لري، زموږ اقتصاد ډېر کمزوری دی. تراکتور او نور عصري زراعتي وسایل نه شو اخیستلای.
دې ډیالوګونو مو په ذهن کې کومې پوښتنې را ولاړې کړې؟
بېرته به د ډاکټر خبرې ته راوګرځو:
ـ ولې له نوې زراعتي تګنالوژۍ څخه استفاده نه کوې؟
جلات خان ډاکټر دی، په ښار کې یې پوهنتو ن ویلی او ډېر کم کلي ته راځي. د ده له خولې د ټکنالوژۍ ټکی بد نه ښکاري، له منطقي اړخه هم کومه ستونزه نه لري، ځکه دی لوستی دی او په داسې محیط کې یې زده کړه کړې چې هلته یې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ټکنالوژۍ) په څېر نور ډېر پیچلي کلمات او لغتونه اوریدلي او د ده په ذهن کې ناست دي.
اوس به د د هقان خبره راواخلو:
ـ ډاکټر صاحب ! نوې زراعتي ټکنالوژي پیسو ته ضرورت لري، زموږ اقتصاد ډېر کمزوری دی. تراکتور او نور عصري زراعتي وسایل نه شو اخیستلای.
دا ډیالوګ د مانا او ګرامر له اړخه کومه ستونزه نه لري، خو زموږ ډېره برخه دهقانان نالوستي دي، ټول عمر یې د پټیو په اړولو او زراعتي کارونو کې تېرېږي، نه یې د ټکنالوژۍ نوم اورید لی او نه یې هم په مانا پوهېږي. نو د یوه دهقان له خولې د دارنګه کلماتو راوتل له منطقي پلوه د باور وړ نه دي. که یو لوستی کس له دهقان څخه وپوښتي:
ـ ولې له نوې زراعتي ټکنالوژۍ څخه استفاده نه کوې؟
د دهقان لومړی پوښتنه به دا وي؟
ـ څه؟
لوستی کس اړ دی چې د نوې زراعتي تکنالوژۍ په اړه لنډ توضیحات ورکړي.
ـ یعني، تراکتور، ټرېشر، د غنمو د ریبلو ماشینونه....
دهقان په ساده ژبه ځواب ورکوي:
ـ ډاکټر صیب ! دا شیان پیسې غواړي، موږ د بیګاه نه لرو، ټریکټر او نور ماشینونه نه شو اخیستلای.
له دې مثال څخه هدف دا دی چې په کیسه کې باید هر څوک له خپلې پوهې او ټولنیز موقف سره سم وغږېږي. ان د دوی له ډیالوګونو څخه هم باید د دوی سویه مالومه شي او خپل کرکټر داسې وغږېږي چې خبرې او مالومات یې د دوی له پوهې او ټولنیز ژوند سره سم وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲_ په ډيالوګونو کې باید د تکراري خبرو مخه ونيسو.
احمد:
_ په کور کې څه خبرې وې؟
محمود:
_ په کور کې کراره کراري وه.
دوهم ډيالوګ "په کور کې" د لومړي ډيالوګ تکرار دی.
ليکو:
_ کراره کراري وه.
لوستونکی پوهيږي چې هدف "کور" دی، ځکه په لومړي ډيالوګ کې ياد شوی، نو له تکرار څخه يې باید ډډه وکړو.

۳_ يو مثال:
احمد: څنګه ! زموږ سيمه دې خوښه شوه؟
محمود: هو والله ! سيبانو يې ډېر خوند راکو.
احمد: ګرمي نه ده؟
محمود. يه !
فکر وکړئ ! محمود به د کوم ځای وي؟
د کندهار د ځينو سيمو اوسيدونکي "منې" د "سيبانو" په نوم پېژني او د "نه" پر ځای "يه" وايي.
دلته د دې يادونه ونه شوه چې محمود د کوم ځای اوسيدونکی دی، خو د هغه له لهجې څخه پوه شوو چې په کندهار پورې اړه لري.
په ډيالوګونو کې د هرې سيمې اوسيدونکي باید د هغوی په خپله ژبه وغږوو.
دا کار کيسې ته خوند وربخښي او د کيسې منطق پياوړی کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاید پوښتنه پیدا شي چې ډېر کلمات او اصطلاحات عام فهمه نه دي، یو اځې په یوې سیمې پورې اړه لري او ټول لوستونکي نه پرې پوهېږي.
که موږ کومه مقاله ، د مکتب کتابونه او یا هم تحقیقي رپوټ لیکو، نو د سیمه ییزو کلماتو او اصطلاحاتو راوړل به مناسب نه وي، خو ادبي لیکنې داسې نه دي، ادبي لیکنې هغه وخت خوندورې راځي چې نوي کلمات او اصطلاحات ولري، نویو سیمو ته مو ورولې او له نویو لهجو، تصویرونو او رواجونو سره مو اشنا کړي.
خو شرط یې دا دی چې د نویو نومونو، کلماتو او اصطلاحاتو تر څنګ باید په قوسونو کې د دغو کلماتو او اصطلاحاتو هغه نومونه هم ولیکو چې د هرې سیمې لوستونکو ته د پوهاوي وړ وي.
۴: د شخړو او جدي موضوعاتو په بیانولو کې مقابل کس په طبیعي توګه زموږ په خبرو کې رالوېږي، دی دومره صبر نه کوي چې زموږ خبرې خلاصې شي او دی د خبرو وار ونیسي. نو کله کله په کیسه کې د ډیالوګونو قطع کول او په خبرو کې د مقابل لورې ورلوېدل طبیعي ده او باید په ډیالوګونو کې په پام کې ونیول شي.
مثلا:
احمد غواړي ښار ته لاړ شي، دی د کرایي موټر د مخې په سیټ کې ناست دی، محمود راځي او ورته وایي چې د مخې سیټ ده نیولی.
محمود: وه وروره، دا ځادر نه وینې! دا مې ځکه د مخې په سیټ کې ایښی چې دا ځای زما دی.
احمد: ته تر اوسه چېرته وې، ما دا ځای تر تا مخکې نیولی، زه خو څه مفت نه ځم، کرایه ورکوم، د شا سیټونه خالي دي، څه با با خپل کار دې کوه! والله که مې د تا پلار له دې ځایه جګ کې....

(c) ketabton.com: The Digital Library

په طبیعي توګه محمود د مقابل لورې اوږدې خبرې نه اوري، ځکه دی د احمد په لومړنۍ جدي خبره عکس العمل ښکاره کوي، لکچر ته يې نه پرېږدي او د هغه په خبره کې ورلوېږي.

محمود: وه وروره، دا څادر نه وینې ! دا مې ځکه د مخې په سیټ کې اېښی چې دا ځای زما دی.

احمد: د شا سیټونه خالي دي، ته کولی شې چې هلته کېنې

محمود: ولې ! ته تر ما ښه ځوان یې !

احمد: ته تر اوسه چېرته وې، ما دا ځای تر تا مخکې نیولی

محمود: نو ته ړوند یې، څادر نه وینې !

احمد: زه خو څه مفت نه ځم، کرایه ورکوم...

محمود: په خبره نه پوهیږې !

احمد: والله که مې د تا پلار له دې ځایه جګ کې.

محمود: پلار ته مه تېرېږه، اوس به مالومه شي چې سیټ د چا دی.

خو کله کله د ضرورت له مخې یو څوک باید اوږدې خبرې وکړي. د بیلګې په توګه که یو په خبره پوه سپین ږیری یا عالم نصیحت کوي او یا هم کوم استاد درس تشریح کوي، له منطقي پلوه د هغوی په خبرو کې ورلوېدل طبیعي نه ده، خو دا ډیالوګ هم د ماتولو لارې لري. دا ډول ډیالوګونه باید په یوه عمل مات شي.

لکه:

استاد وټوخل، د مېز پر سر ایښی ګیلاس یې ورپورته کړ، دوه درې غوړپه اوبه یې تر ستوني تیرې کړې او خپلې خبرې یې پسې وغځولې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵: ډیالوګونه باید لنډ وي، ځکه په عادي ژوند کې ځوک اوږدې خبرې نه کوي، له بلې خوا اوږده ډیالوګونه، لوستونکی ستړی کوی، طبیعي نه ښکاري، د کرکټر د پیل جمله یې له یاده وځي او د کیسې خوند له مینځه وړي.
احمد: د ټکسي کرایه لرې؟
محمود: خپل موټر راسره دی.
احمد: لاره خامه ده؟
احمد: هو ! خو ټوله نه.
۶: هیځکله د ډېرو کرکټرونو خبرې یو ځای مه راوړی،په دې مانا چې ډیالوګونه د لیست په بڼه مه لیکی، ځکه دا کار له لوستونکو لاره ورکوي، دوی نه پوهیږي چې دا خبره د کوم کرکټر له خولې را ووته. خو که د مجبوریت له مخې په کیسه کې تر دوو زیات کرکټرونه غږوو، باید څه وکړو؟
بېلګه:
په یوه کیسه کې څلور کرکټره لرو، دوی ټول پر پوله ناست دي او د وچکالۍ غم ورسره دی..
ـ یاره لکه چې سږ کال وچکالي راغله.
ـ هو ! د کاریزه اوبه هم کمې دي.
ـ څه به کوو ! فصلونه وچ شول.
ـ مه وارخطاه کیږه. ما یې فکر کړی دی.
دا سمه ده چې دا ډیالوګونه هوایي نه راځي، بلکې مخکې له مخکې ویل کیږي چې څوک سره ناست دي او د څه په اړه خبرې کوي، خو له دې سره سره، بیا هم له لوستونکي لاره ورکوي او په دې نه پوهیږي چې کومه خبره د کوم کرکټر ده.
د دې ستونزې د هوارۍ یوه لاره داده چې کرکټرونه په خپلو خبرو کې د یوبل نومونه واخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ ياره لکه چې سږ کال وچکالي راغله.
ـ احمد رښتيا وايي، د کاريزه اوبه هم کمې دي.
ـمحموده ! څه به کوو ، فصلونه وچ شول !
ـ شريفه ! مه وارخطا کيږه ! ما يې فکر کړی.
که څه هم چې په هر ډيالوګ کې د نومونو يادول ښه نه راځي ، خو بيا هم تر دې غوره ده چې د ډيالوګونو اوږد ليست ولرو او ويونکي مالوم نه وي.
بله لاره:
د ډيالوګونو په مينځ کې د تصويرونو ورکول، کرکټرونه راپېژني.
ـ ياره لکه چې سږ کال وچکالي راغله.
محمود وټوخل، سر يې وخوځاوه، ورو يې وويل:
ـاحمد رښتيا وايي، د کاربزه اوبه هم کمې دي.
شريف مخامخ ولاړې رشقې ته وکتل، ژبړه ورته وابسېده، محمود ته يې مخ ور واړاوه:
ـ څه به کوو؟ فصلونه وچ شول.
ـ مه وارخطا کېږه، ما يې فکر کړی.
او يا هم نورې لارې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تصویر

بیا به د بېنوایان د ناول مثال راوړم.
بېنوایان د فرانسوي لیکوال ویکتور هوګو مشهور ناول دی. کتاب اوه_ اته سوه مخه لري. ما دوه ځله لوستی ، دواړه ځله مې خوند ترې اخیستی، ورته خندلي مې دي، ژړولی یې یم او د اتلسمې پېړۍ فرانسه یې سترګوته راته درولې ده. خو کله مې چې له همدې ناول څخه جوړ شوی فلم وکوت، نه یې وژړولم، نه یې خندا راوسته او نه مې هم هغه خوند پکې وموند چې د کتاب له لوستلو مې اخیستی و.
د ناول او لنډې کیسې د لوستلو پر مهال هر څوک له خپل دید او تصور سره سم تصویر جوړوي. خو فلم داسې نه دی. د فلم تصویر د فلم جوړوونکو له تصور سره سم جوړېږي. په بله مانا ، د فلم تصویر د یوه یا څومحدودو کسانو د ذهن محصول دی. دوی له خپله دیده ناول او یا هم لنډه کیسه تصویري کوي او د فلم په بڼه یې په نورو وینې. خو لوستل داسې نه دي. لوستونکی له هرې جملې څخه خپل تصویر اخلي، د کرکټرونو څېره له خپل دیده جوړوي. دوی هغه تصویرونه په خپل ذهن کې ژوندي کوي، چې لیکوال اشاره ورته کړې وي.
د بېنوایان د کتاب مرکزي کرکټر " ژان والژان" نومېږي. ژان والژان یو بېوزله انسان دی. بدرنګه څېره لري. په ځوانۍ کې یې له نانوایي څخه یوه ډوډۍ غلا کړې ده. پولیس یې نیسي او څلور کاله قید پرې خیژي، خود بند له مودې تر پوره کېدو مخکې تښتي. دوهم ځل نیول کېږي. قاضي د اتو کلونو بند ورته اوروي. په شپږم کال بیا له زندان څخه د تېښتې هڅه کوي. داځل محکمه شل کاله قید ورته لیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شل کاله بند ، یوه وچه ډوډۍ.
له شل کلن بند وروسته یوه ښار ګوټي ته ځي. ټولنه یې نه مني. غل ورته وايي، هرڅوک کرکه ورنه کوي. نه په مساپرخانه کې ځای ورته پیدا کیږي او نه هم څوک ډوډۍ ورکوي.
له ښاره وځي. شپه پرې راځي. باران په شدت اوري. یخني یې اخلي. د شپې د تیږولو لپاره د یوې غونډۍ په ډډه کې یوه غار ته ننوځي، خو شېبه وروسته د یوه سپي غرېدا اوري. د سپي غټه ککرۍ یې سترګو ته دریږي. سپی یې له هغه ځایه پسې اخلي. بله چاره نه لري. یوې کلیسا ته پناه وروړي. پادري(کشیش) مهربانه انسان وي، عزت یې کوي، ډوډۍ ورته ږدي او د خوب پر مهال تر ټولو نوې روجایي وربانديې اچوي. خو ژان والژان له کلیسا څخه هم غلا کوي. تېښتي، د پولیسو شک پرې راځي، نیسي یې او د غلا په تور یې بېرته کلیسا ته راولي.
خو پادري په حیرانۍ سره پولیسو ته وايي چې سړي غلا نه ده کړې، بلکې ده په خپله څلور نقره یي شمعدانونه مرسته ورسره کړې، چې ویې پلورې او له بېوزلۍ څخه خلاص شي.
ژان والژان ځنګله ته ځي. ژاړي او توبه وباسي. دی په یوه داسې انسان بدلیږي چې د ژوند تر پایه له نورو سره مرسته کوي.
د ناول د لوستلو پر مهال مې له ژان والژان څخه د یوه جسور، بېباکه، زړور، ارام او مهربان انسان تصویر واخیست. دی مې د کتاب د تصویر په مرسته، په خپل ذهن کې انځور کړ، خو کله چې مې فلم وکوت، ژان والژان هغه څوک نه وچې تر دې دمه مې په ذهن کې ناست و. څېره او ظاهري جوړښت یې زما د فکر خلاف وخوت. دی له ونې ټیټ او کمزوری ښکارېده. نه یې هغه څېره درلوده او نه هم جسارت او بېباکي چې ما یې له کتاب څخه تصویر اخیستی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه د فلم تر پایه له هغه سره ملګری نه شوم. نه مې ورسره وژړل او نه هم مهربانه راته واېښېد.

بېنوایان هغه مهال لیکل شوی چې نه تلویزیون و او نه هم سینما. خو اوس یې هم خلک لولي. بیا بیا یې لولي او خوند ترې اخلي. دا ځکه چې د کتاب هره جمله په خپل ذهن کې سره اړوي، له خپله دیده ورته ګوري او خپل تصویر ترې اخلي. د ښو کیسو او ناولونو جادو همدا دی چې تر اوسه لا په میلیونونو لوستونکي لري، هر کال په نړۍ کې په ملیونونو ټوکه ناولونه او د لنډو کیسو ټولګې چاپیږي، ښه بازار لري او خلک یې په مینه لولي.

په ناول او یا هم لنډه کیسه کې د نورو اړخونو تر څنګ، تصویر ضروري دی. په جملو کې باید دومره زور وي چې د لوستونکي په ذهن کې حرکت پیدا کړي. هر څه ژوندي شي او د سترګو مخې ته یې ودروي.

که لیکنه خام او بېرنګه تصویرونه ولري، څه چې مو لیکلي ، په لوستونکو یې نه شو لېږدلی. کله چې مو ورباندې ونه لېږدل، نه یې لولي. زړه یې نیسي، لیکلې کیسه یوې خوا ته ږدي او دوهم ځل نه ورته ګوري.

نو که غواړې چې کیسه مو لوستونکي ولري، د کیسه لیکنې د نورو اړخونو تر څنګ، تصویر ته هم ډېر پام وکړئ، خو کیسې او ناولونه څنګه تصویري کولای شو ؟

زموږ د ډېرو کیسو تصویرونه تشریحي بڼه لري.

مثلا ، که په کیسه کې د یوې کوټې تصویر ورکوو ، شاید داسې ولیکو:

وړه کوټه وه. سپین دیوالونه یې لرل. پر غولي سره غالۍ هواره وه. د کوټې په مینځ کې یو وړوکی مېز ترسترګوکېده. د مېز پر سر له اوبو ډک جګ او یو ګیلاس ایښې ول. په مخامخ دېوال یو لوی ساعت راځوړند و. د ساعت تر څنګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړکۍ ښکارېده چې خړه پرده پرې ځوړنده وه. کړکۍ ته مخامخ پر یوه کټ یو سړی پروت و...
دې ته مړ تصویر ویلای شو. حرکت نه لري، لوستونکی ژوندی تصویر نه شي ترې اخیستلای. دا بې حرکته تصویر په ذهن کې تر ډېره نه شي پاتې کیدای او لوستونکی د کیسې له لوستلو خوند نه اخلي.
په کوټه کې هر څه دي. ساعت، کړکۍ، پرده، غالۍ، مېز، له اوبو ډک جګ، ګیلاس، کټ، انسان...
که په کیسه کې دا ټول د ضرورت له مخې راوړو او استفاده ترې وکړو، کیسه پخپله تصویري کوي.
د کوټې همدا تصویر له سره ورکوو او هر څه په حرکت راولو.
د ساعت زنګ وشرنګېد، سړي سترګې رڼې کړې، وښورېد، د کټ له سپرنګونو څخه غنجا پورته شوه. سړی کېناست، کړپ شو. د کړکۍ پله له دیوال سره ولګېده، باد په خړه پرده کې سره راټول شو. سړي د مېز له سره جګ ور پورته کړ، ګیلاس له رڼو اوبو ډک شو...
په دې مثال کې مو د کوټې او په کوټه کې د موجوده شیانو په اړه تشریح ور نه کړه، هر څه مو په حرکت راوستل، غږ مو ورکړ او ژوندي مو کړل. دا مو ونه ویل چې د مېز پر سر جګ او ګیلاس ایښې و. نه، سړی مو تږی کړ، جګ او ګیلاس ته په خپله ضرورت پیدا شو، په حرکت راغلل.
حرکت په خپله تصویر پیدا کوي، ژوندی تصویر. دې ته د ژوندي تصویر نوم ورکولای شو.
که غواړئ چې کیسه تصویري شي، په هر څه کې حرکت پیدا کړئ او هر څه ته د ضرورت په سترګه وګورئ. ان که غره ته حرکت نه شئ ورکولای، د غره پر سر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وربځې راټیټې کړئ. له سپینو وربځو د غره تورې څوکې راوباسئ، وریځو ته حرکت ورکړئ، غر پخپله حرکت پیدا کوی او ژوندی ښکاري.
د تصویر په اړه بله خبره !
زموږ په ډېرو کیسو کې ښایسته نجلۍ تورې، غټې بادامي سترګې لري. پزه یې د قلم په څېر نرۍ وي. وړه خوله لري او سپین مخ.
دا ، له ښایست څخه زموږ خپل تصویر نه دی.د چا چې په لومړي ځل دې تشبیه او تصویر ته پام شوی، توره یې کړې. دا تصویر یې د خپل فکر په مرسته پیدا کړې او خپل کمال یې دی، خو ځیني نور لیکوالان همدا تصویر کاپي کوي، ځکه دوی د ښایست په اړه په لومړی ځل همدا تصویر لوستلی ، پرته له دې چې فکر وکړي او خپل ذهن په کار واچوي، تیاره ګوله یې پیدا کړې او بیا بیا په خپلو لیکنو کې همدا بادامي سترګې او د قلم په څېر نرۍ پزه ترسیموي.
سمه ده چې تورې بادامي سترګې او نرۍ پزه د ښایست تصویر دی، خو یواځې یو تصویر، نه دا چې د فورمول په سترګه ورته وګورو او د کیسې هره ښایسته نجلۍ همدا یو تصویر ولري.
ښایست تعریف نه لري. چا ته به تورې بادامي سترګې خوند ورکوي، چاته هم شنې او بل ته خړې.
د ځینو په سترګو به سپینه څیره ښه لګیږي او نورو ته به غنم رنګی مخ خوند ورکوي.
خو زموږ ځینو لیکوالانو چې په لومړی ځل په کومه کیسه کې بادامي سترګې او سپین مخ لیدلی ، په ذهن کې یې حک شوی او د ښایست سمبول یې ګڼلې، خو که یې په واقعي ژوند کې په کومه نجلۍ مینه راغلې وي، شاید نه تورې بادامي سترګې ولري او نه هم د قلم غوندې نرۍ پزه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انسانان مختلف دي، ذوقونه توپیر لري، هر څوک ښایست ته له خپله دیده ګوري. له همدې امله باید له ښایست څخه خپل تصویر ولرو او که چیرې په کیسه کې د کومې نجلۍ له ښایست څخه تصویر ورکوو، هغه تصویر باید ورکړو چې لیکوال یې په خپله له ښایست څخه لري.

په دې توګه به تصویر نوی شي او د کرکټرونو څیرې به مو له خپله دیده انځور کړې وي. کیسه به مو نوی رنګ او نوي تصویرونه ولري، تکرار به نه وي او زموږ د خپل ذهن محصول به ښکاري.

زموږ په ډېرو کیسو کې ظالم کرکټر بدرنګه څېره لري. خیټه یې غټه وي او شونډې یې پلنې. برعکس د کیسې قهرمان مو بیا په ښایست کې بې جوړې ،د مهربانه شخصیت څښتن او د دنیا ټوله ښکلا یې په وجود کې راټوله وي.

خو په واقعي ژوند کې ډېر داسې کسان شته چې په ظاهره ښکلی جوړښت لري، خو باطن یې له کرکې ډک وي.

زموږ زیاترو لیکوالانو چې په لومړي ځل په کومه کیسه کې ظالم انسان بدرنګه لیدلی ، ښایست نه شي ورکولی، حال دا چې واقعي ژوند بل څه دی. ډېری بدرنګې څیرې مهربانه زړونه لري او ډېر ښایسته خلک په ظلم او جنایت کې د مثال په توګه یادیږي.

که واقعیتونه درک کړو او په لیکنه کې د خپل ذهن په مټ تصویرونه جوړ کړو ، نو لیکلې کیسه به مو د نورو لیکوالانو له کیسو څخه توپیر ولري او خپل نوښت به مو وي.

ټول انسانان دوې سترګې لري، دربیمه نه شو ورکولای، خو په یوه سترګه کې یې ګل پیدا کولای شو. همدا ګل نوی تصویر دی. که زموږ د یوه کرکټر له پزې څخه وینښته راوتلې وي او یا یې پر تندي د کالدانی داغ وي، نو څه خبره ده ! ایا په واقعي ژوند کې دارنګه څېرې نه وینو ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

فکر وکړئ، سخته نه ده. انسانان رنګارنګ دي، بېلابېلې خبرې لري، هماغه خبرې تصویر کړئ چې تاسو یې په ورځني ژوند کې وینئ.
په پټي کې باید د دهقان پر تندي د خولو څاڅکي وي، همدا څاڅکي له هغه چا سره ښه نه ښکاري چې په معتدله هوا کې سیوري ته ناست دی.
په ونه کې د مرغۍ ځاله ده. مرغۍ راځي، په خوله کې یې چینجی نیولی . په ځاله کې د مرغۍ بچي چونېږي، خوله ورته خلاصوي، مرغۍ د خپل بچي په خوله کې چینجۍ وراچوي.
دا تصویر دی، خو ژور تصویر نه شو ورته ویلی، په لوستونکي هغه څه نه وینو چې دوی ته نوی وي، شاید ډېرو لوستونکو په واقعي ژوند کې دا صحنه لیدلې وي چې مرغۍ څنګه خپل بچي مړوي، خو دې ته به د ډېرو کسانو نه وي پام شوی چې د مرغی د بچې د خولې شاوخوا ژېړه پرده ښکاري.
ولیکئ:
کله چې د مرغۍ بچي خوله پرانیسته، تر خولې یې راګرځېدلې ژېړه پرده ښکاره شوه.
دا ډول باریکیو ته پام، د کیسې د تصویري کېدو لامل ګرځي او په لوستونکو نوي او په زړه پورې تصویرونه لیدلی شو. داسې تصویرونه چې تر دې دمه یې پام نه وي وراوښتی.
د ګلاب د ګل پاڼه به ډېرو لیدلې وي، خو کم کسان به دې ته متوجه شوې وي چې په پاڼه کې واړه واړه رګونه تېر دي، همدا واړه رګونه، نوی تصویر دی.
یو بل مثال:
په لویوالي کې مې یوه مردکۍ ومونده، نوې وه، کله چې مې لمر ته پکې وکتل، دنیا مې پکې ولېده. احساس راولوېد لکه په رڼو اوبو کې مې چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سترګه لوخه کړې وي. وا مې ړوله، شين اسمان مې وليد ، غرونه جوړ شول، لاندې شنه دښته ځلېدله...
په ورکتوب کې مې ډېرې مردکۍ په خاورو رغړولې وې، خو دې ټکي ته مې پام نه و شوی، هيڅکله مې لمر ته نه وې نيولې.
دا د نيا د مردکۍ غوندې ده، نوې تصويرونه پکې موندلی شو ، خو يو څه پام غواړي.
تر دې دمه مو د کيسه ليکنې په ځينو اړخونو : " د کيسې د موضوع، هدف، نوم، د کيسې پيل، مينځ ، پای، تلوسې ، کرکټرونو ، ژبې، ډيالوګ او تصوير " په اړه خبرې وکړې. د دې لپاره چې ياد شوي موضوعات مو لا هم په ذهن کې ښه پاخه شي، دا ټول به په يوه کيسه کې په عملي توګه و ښيو.
انتخاب شوې کيسه مې دوه کاله مخکې ليکلې وه. دا کيسه شايد ځينې نيمګړتياوې ولري، خو زموږ هدف دا دی چې د کيسه ليکنې په اړه وپوهيږو اود کيسې ځينې اړخونه د نمونې په توګه راواخلو په ځينو هغو برخو به يې لنډې خبرې وکړو چې تر دې دمه پرې غږېدلي يو. په پای کې به ټوله کيسه په بشپړه توګه ولولو.
لومړی به د کيسې د نوم په اړه وغږيږو.

جنايت

کيسه جنايت نوميږي، هوايي نوم مو نه دی ټاکلی، کله چې ټوله کيسه ولولئ پوه به شئ چې په کيسې پورې تړلی نوم دی. بل دا چې نوم مخکې له مخکې د کيسې محتوا نه راسپړي، يواځې دومره پوهيدای شو چې په کيسه کې به يو جنايت پيښيږي، خو معلومه نه ده چې څنګه جنايت؟ ولې، د څه لپاره او چېرته؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا نوم په خپله د تجارتي اعلان غوندې دی. تلوسه لري او لوستونکی دې ته هڅوي چې کیسه ولولي او په موضوع پوه شي.
خو په دې نوم کې یوه ستونزه شته. یو څه عمومي دی.

د کیسې پیل او تلوسه:

د کیسې لومړی برخه را اخلو:
دسهار په خړه کې د پولیسو یو موټر لنډه راتاو شو، وښوېد او ودرېد. دروازې خلاصې شوې، عسکري بوټونه تر ښنګرو واورو پټ کړل، ولاړو خلکو لار ورکړه او عسکر تر یوه څوارلس کلن هلک را تاو شول. هلک یوه پوخ دیوال ته ولې لګولې وو، سر یې کیږ لور ته ځوړند و او پر تورو ګاړګوتي وینتو یې نرۍ پرخه پرته وه.
یو عسکر پر ملا کړوپ شو، د هلک پر سپینه غاړه یې ګوتې کېښودې، خپلو ملګرو ته یې وکتل او دوه درې ځله یې په منفي بڼه سر وخوځاوه.
چوپه چوپتیا وه، ولاړو خلکو پنډ کوټونه اغوستي وو، څېرې یې نبولې ښکارېدلې او له خولو څخه یې مړه تاوونه پورته کېدل.
یوه عسکر وپوښتل:
ــ څوک یې پېژني؟
د خلکو ځواب منفي و.
عسکر خپلو ملګرو ته اشاره وکړه، دوی ټوپکونه غاړو ته واچول، وچ کلک جسد یې له واورې پورته کړ او د موټر په باډۍ کې یې ترپال پرې وغوړاوه.
شېبه وروسته موټر پاخه سړک ته وخوت، خلک هم په خپلو کارونو پسې لاړل، خو په واوره کې د یوچا د ناستې ځای، نږدې ګڼ پلونه او د موټر لنډه راتاو شوي لیکه لا ښکارېدله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

* * *

دې څو کرښو مو په ذهن کې کومې پوښتنې راوګرځولې؟
هلک څوک و؟
ولې په ساړه ژمي کې د باندې پاتې شوی و؟
په رښتیا ! یخنۍ وژلای و؟
کورنۍ یې درلوده؟
د سیمې خلکو ولې نه پېژاند ؟
دلته یې څه کول؟
مور او پلار به یې څنګه پیدا کړي؟
هغوی ته به د مړه زوی په لیدو څه ډول احساس پیدا شي؟
او نورې پوښتنې.
لوستونکی غواړي چې د دغو پوښتنو ځوابونه تر لاسه کړي. دی هغه وخت پوهیدای شي چې کیسه تر پایه ولولي.
ددې هدف د ترلاسه کولو لپاره کیسه له داسې ځایه پیل کړئ، چې د لوستونکي په ذهن کې پوښتنې را ولاړې کړي.
دلته کیسه له وو نه وو څخه نه ده پیل شوې. دا نه دي ویل شوي چې څوارلس کاله مخکې همدې ماشوم نړۍ ته سترګې وغړولې. څنګه را لوی شو او څنګه تر څوارلس کلنۍ پورې را ورسېد. کیسه په یوه خواشینونکي تصویر پیل شوېده. څوارلس کلن هلک مړ دی. لوستونکی په طبیعي توګه غواړي پدې پوه شي چې ولې؟ په بله مانا ، هر هغه څه چې لوستونکي ته ټکان ورکوي، د هغه په ذهن کې پوښتني را ولاړوي او له کشمکش سره یې مخامخ کوي، هغه د کیسې په پیل کې راوړل شویدي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې کشمکش او پوښتنو د کيسې لوستلو ته لاره هواره کړېده. لوستونکی اړ دی چې د دې هلک د تېر ژوند په اړه مالومات ترلاسه کړي او د راتلونکي په اړه يې پوه شي. دی به ضرور کيسه لولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې مینځ او تلوسه

کیسه اوږده ده، که په دې مثال کې ټوله کیسه را واخلو، له یوې خوا به اصلي موضوع (د کیسې مینځ او تلوسه) رانه پاتې شي، له بل لوري به په پای کې د ټولې کیسې لوستل بېخونده کړي، نو ځکه د کیسې په پیل پسې د کیسې د دوهمې برخې لنډه برخه د مثال په توګه راوړو:

د پولیسو څارنوال (ب) یوه دوسیه راپورته کړه، پاڼه یې واړوله، عدلي طب د هلک مړینه طبیعي ښودلې وه، لیکلي یې و چې د یخنی له لاسه مړ شوی دی، د جرم او جنایت کومه نښه یې نه ده موندلې او د خپلوانو د نه پیدا کېدو په خاطر د ښار په عمومي هدیره کې خاورې پرې واړول شوې.

څارنوال ولاړ شو، دوسیه یې په الماری کې کېښوده، بېرته پرڅوکۍ کېناست، د مېز پر سر ایښې بټن یې تینګه کړه، له زنګ سره یو وچ، کلک سړی په وره کې ودرېد، به بیړه یې وویل:

صاحب!

څارنوال چای وغوښت، سړی په منډه له دفتره ووت. څارنوال د مېز له سره یوه بله دوسیه راپورته کړه، څو پاڼې یې واړولې، خو ډېر ژر یې بېرته پر مېز کېښوده، یو اوږد اسوېلی یې وایست، خپله پکه ککرۍ یې وګروله، ریموټ ته یې لاس کړ، د تلویزیون چاینلونه یې واړول، په یوه کې کارتونو، په بل کې څو مستو نجونو ګډا کوله او دریم چاینل هم یو تود سیاسي بحث خپراوه. څارنوال بېرته دوهمه بټنه ټینګه کړه، د تلویزیون پر پرده د نجونو ګډا راغله.

دا وخت یې موبایل وشرنګېد، څارنوال د خپلې کورتۍ جېب ته لاس کړ، مبایل یې غوږ ته ونیو، ورو یې وویل:

ـمهرباني وکړئ، څارنوال (ب)

(c) ketabton.com: The Digital Library

له مقابل لوري لړزانده غږ واورېدل شو:
ـيوه مهمه خبره درته لرم.
ـ امر کوئ.
ـيوه اوونۍ مخکې سينما ته نږدې يو ليسو يو مړى وموند.
څارنوال په بيړه وويل:
ـهو ! يو هلک يخني وژلاى و.
په تيلفون کې ټوخى واورېدل شو ، وروسته مقابل لوري وويل:
ـپه ظاهره يخنۍ وواژه ، خو تر شا يې يو لوى جنايت پټ دى.
څارنوال په بيړه وپوښتل:
ـتاسو څوک ياست؟ له کوم ځايه خبري کوى؟
تليفون قطع شو.
دا برخه نوره هم پسې غزيدلې ده ، خو فکر کوم چې د بحث لپاره به همدومره بس وي. دوهمه صحنه د يوه څارنوال له ورځني عادي ژونده پيل شوېده. څارنوال په دفتر کې دى. دوسيه را اخلي ، په بې تفاوتى سره د عدلي طب له خوا د هلک د مړيني رپوټ لولي او دوسيه په سړه سينه ببرته په المارۍ کې ږدي. خو د لوستونکي د پوښتنو ځوابونه لا پاتې دي. دى غواړى چې پوښتنې يې ځواب شي ، ځکه اړ دى چې د کيسې لوستلو ته دوام ورکړي.
ناڅاپه څارنوال ته تليفون راځي. دا تليفون هم څارنوال او هم په خپله لوستونکي ته ټکان ورکوي. دوى له مقابل لوري څخه هغه څه اوري چې تر دې دمه يې په اړه فکر نه و کړى.
که څه هم مقابل لوري يوه خبره روښانه کړه. هغه دا چې د هلک د مړيني علت به څه و. خو پوښتنه دا ده ، چې هغه کوم جنايت دى چې هلک يې له امله شپه په واورو کې تېره کړې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته تلوسه نوره هم پياوړې شوه. که لوستونکي د خپلې يوې پوښتنې ځواب ومومند او په دې پوه شو چې د ماشوم د مړينې علت بل څه دی، خو په مقابل کې همدې ځواب، د هغه په ذهن کې نورې پوښتنې راولاړې کړې.
دا کوم جنايت دی؟
د چا لخوا او څنګه تر سره شوی؟
د جنايت يې له دې سره څه چې ماشوم له واورو ډکه سړه شپه کې پاتې شي.
او نورې پوښتنې.
په بله مانا ! په تلوسه کې تلوسه رامينځته شوه. په دې توګه لوستونکی تر پخوا ډېر د کيسې له لوستلو سره زړه تړي، د هغه يوه پوښتنه ځوابيږي خو ځای يې ځونوې پوښتنې نيسي. دی اړ دی چې کيسه تر پايه ولولي.
د کيسې مينځ نورې پوښتنې هم پيدا کوي چې د ټولې کيسې په لوستلو کې به روښانه شي.

د کيسې پای

څارنوال (ب) په خشکه وويل:
_اقرار وکه، تا هغه هلک ته لاس وراچولی و.
هوټلي سرې لاړې تو کړې، څارنوال ته يې وکتل، شونډې يې وخوځېدې:
_نه، ما هيڅ نه دي کړې.
څارنوال تر ګرين ونيو، ورو يې وويل:
_تا زه نه يم پېژندلای، ما د ډېرو مجرمينو ژبه خلاصه کړېده، ته به اقرار کوې، ضرور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هوټلي څه ونه ویل. څارنوال ولاړ شو، د بند په سره او نمجنه کوټه کې یې څو ګامه واخیستل، ودرېد، سرې ته یې وکتل او په کاوږ یې وویل:
ـ ته د بخښلو نه یې، تا جرم کړی، یو نه بخښونکی جرم، ته د لوند سپي غوندې د کرکې وړ یې، پوهېږې، ته به پانسي شې.
هوټلي ولړزېد. سره ساه یې واخیسته، ورو یې ویل:
ـ راځه، یو جوړ جاړی سره وکړو.
څارنوال په حیرانی ورته وکتل.
د هوټلي شونډې وخوځېدې:
ـ زه یې پانسی، ته به کومه ګټه وکړې؟
څارنوال وویل:
ـ د مقصد خبره کوه!
ـ ګوره، د هلک دوسیه ترل شوېده، ټول په دې قانع دي چې هغه یخنۍ وژلی، ته دوه لکه اوغانۍ واخله او ما خوشی که.
د څارنوال سترګې رډې راوختې، ټیټ شو، هوټلي یې تر ګرېن ونیو، په خشکه یې وویل:
ـ ته ماته رشوت راکوې؟
هوټلي وارخطا شو.
څارنوال یوه شېبه غلی و، بیا یې شاوخوا وکتل، د بند د کوټې ور پوري و، وروسته یې هو ټلي ته مخ ور واړاوه، دهغه غوږ ته یې خوله ورنږدې کړه، ورو یې وویل:
ـ زه دومره احمق نه یم، پنځه لکه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسې پای ګنګ نه و. که یو څه ګنګ هم درته مالوم شوی وي علت یې دا دی چې تر دې دمه مو ټوله کیسه نه ده لوستې او په دې نه پوهیږو چې کیسه څنګه تر دې ځایه راورسېده.
د کیسې په پای کې خبره خلاصه شوه. د لوستونکې ټولې پوښتنې ځواب شوې، نه غوټه پاتې شوه، او نه هم تلوسه. خو له دې سره سره به دا کیسه د لوستونکي په ذهن کې تر ډېره پاتې شي، شاید فکر وکړئ چې وروسته به څه کیږي؟ ایا هوټلي به ښارنوال ته پنځه لکه افغانۍ ورکړي که نه؟ د ښارنوال او هوټلي راتلونکي به څه وي او...
بله دا چې کیسه د لوستونکي د تصور پرخلاف پای ته رسېدلې ده.
موږ په پاتې خبرو پسې نه ګرځو، ځکه پاتې خبرې د کیسې په هدف پورې نه دي تړلې.

د کیسې هدف:

مخکې تر دې چې کیسه ولیکم، په ذهن کې مې یوازې د کیسې هدف پوخ کړ:
د دې کیسې له لیکلو څخه مې هدف دا دی څو لوستونکي وپوهیږي چې ولې په ځینو بې سرپرسته هلکانو جنسي تیری کیږي او په دې برخه کې ولې قضايي اداري عدالت نه شي پر ځای کولی.
جنایت یوه پولیسي اوږده کیسه ده. خو ما د کیسې د لیکلو پر مهال هڅه کوله چې په هره کرښه کې یوازې یو هدف تعقیب کړم او بلې خوا ته لاړ نه شم.

ډیالوګ !

د کیسې یوه برخه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځارنوال ژر د مېز پر سرایېښې ګوشکۍ وړپورته کړه، یوه لنډه نومره یې ووهله، ویې ویل:
ـزما دفتر ته راشئ!
لنډه شېبه وروسته په دفتر کې یو په ونه لوړ سړی ولاړ و، ځارنوال دوه ـ درې ځله د خپل موبایل سکرین ته وکتل، په کاغذ یې یوه نومره ولیکله، کاغذ یې ولاړ سړي ته ونیو، ویې ویل:
ـغواړم پوه شم چې د تلیفون دا نومره د چا ده، له مخابراتو پوښتنه وکړئ، ژر! سړي کاغذ ور واخیست، په بیړه له دفتره ووت او تر غرمې ورک و. کله چې بېرته دفتر ته راغی ځارنوال (ب) ډوډۍ خوړله. ځارنوال سړي ته د کېناستلو بلنه ورکړه، وروسته یې په ډکه خوله وویل:
ـڅه درک دې ولګاوه!!!
سړي ځواب ورکړ:
ـهو صاحب! تلیفون له یوې پي سي او څخه شوی و، تیلیفونچي ویل چې د نهو بجو په شاوخوا کې درې تنه دوکان ته ورغلي وو، لومړی یوه پېغله وه چې پوره لس دقیقې یې خبرې کړې، بیا یو ځوان په خارج کې له چا سره غږېدلی و او وروسته له هغه یوه بوډا ته وار ور رسېدلی و.
ځارنوال له مستو ډکه کاشوغه وړپورته کړه، سړي ور وکتل، د برېتونو لاندې تور وییښته یې په مستو سپین وو، ځارنوال وویل:
ـد بوډا په اړه یې نور څه مالومات درلود؟
ـصاحب! ویې ویل چې دورځې لسګونه تنه ورځي، دی د هر یوه خبره ذهن ته نه شي سپارلی، خو دومره یې په زړه و چې بوډا کڅوړنۍ سترګې درلودې، پوزه یې غټه وه او کله چې یې د تیلیفون پیسې ورنه اخیستلې، نو تیلیفونچي د کباب بوی احساس کړی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څارنوال وويل:
ـ پيدا به يې کړو ؟
ـ صاحب ! ګرانه خبره ده، دا ښار دی، دلته په لسګونه زره انسانان ژوند کوي.
څارنوال يوه شيبه غلی و، ورو سته يې د مېز پر سر لوېدلې يوه يوه وربېجه ور ټوله کړه، په غاب کې يې واچوله او ويې ويل:
ـ رښتيا وايې، موندل يې ګران کار دی، بايد صبر وکړو، شايد بيا تلفون وکړي، ته تلی شې.
دلته دوه کرکټره لرو. څارنوال او د څارنوال تر لاس لاندې يو مامور. خو په کيسه کې دا يادونه نه ده شوې چې څارنوال تر مامور لوړ موقف لري، بلکې لوستونکی د څارنوال له هماغه لومړي ډيالوګ څخه پوهيږي چې څارنوال لوړه کاري رتبه لري او دوهم تن بايد د ده اوامر ومني.
ـ زما دفتر ته راشئ !
ياد څارنوال دا خبره:
ـ غواړم پوه شم چې د تليفون دا نومره د چا ده، له مخابراتو پوښتنه وکړئ، ژر ! بله دا چې که څوک دولتي او يا هم ځينو غير دولتي دفترونو ته تللي وي، نو د صاحب ټکی به يې ډېر اوريدلی وي. دلته مامور د هرې خبرې په سر کې د (صاحب) ټکی کاروي.
ـ هو صاحب ! تليفون له يوې پي سي او څخه شوی و، تيليفونچي ويل چې د نهو بجو په شاوخوا کې درې تنه دوکان ته ورغلي وو، لومړی يوه پېغله وه چې پوره لس دقيقې يې خبرې کړي، بيا يو ځوان په خارج کې له چا سره غږيدلی و او وروسته له هغه يوه بوډا ته وار ور رسيدلی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دې ډيالوګونو څخه مو هدف دادی چې په کيسه کې دواړه (څارنوال او مامور) له خپل اجتماعي موقف سره سم غږيدلي دي. (البته زمونږ په ټولنه کې همداسې ده.)
بل دا چې له ځينو ډيالوګونو څخه تصوير هم اخيستلای شو:
ـصاحب ! ويې ويل چې دورځې لسګونه تنه ورځي، دی د هر يوه څېره ذهن ته نشي سپارلی، خو دومره يې په زړه وو چې بوډا کخوړنې سترګې درلودې، پوزه يې غټه وه او کله چې يې د تيليفون پيسې ورنه اخيستلې، نو تيليفونچي د کباب بوی احساس کړی و.
څارنوال او مامور دواړه لوستي خلک دي ، دې ته ضرورت نه پېښيږي چې د يوبل د خبرو په پوهېدو کې ستونزه ولري. که مامور د پي سي او نوم اخيستی، له منطقي پلوه څارنوال پرې پوهيدلی، خو که د څارنوال په ځای کوم بزګر وای، نو شايد پوښتنه ورته پيدا شوې وای چې (پي سي او) يعنې څه؟
پرله پسې ډيالوګونه هم لوستونکی ستړی کوي. له همدې امله په خبرو کې وقفه راوستل ضروري دی او خبرې طبيعي ښکاري:

څارنوال وويل:
ــــد بوډا په اړه يې نور څه مالومات درلود ؟
ـصاحب ! ويې ويل چې دورځې لسګونه تنه ورځي، دی د هر يوه څيره ذهن ته نه شي سپارلی، خو دومره يې په زړه و چې بوډا کخوړنې سترګې درلودې، پوزه يې غټه وه او کله چې يې د تيليفون پيسې ورنه اخيستلې، نو تيليفونچي د کباب بوی احساس کړی و.
څارنوال وويل:
ـپيدا به يې کړو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـصاحب ! ګرانه خبره ده، دا ښار دی، دلته په لسګونه زره انسانان ژوند کوي.
څارنوال یوه شیبه غلی و، وروسته یې د مېز پر سر لوېدلې یوه یوه وربجه ور ټوله کړه، په غاب کې یې وا چوله او ویې ویل:
ـرښتیا وایې، موندل یې ګران کار دی، باید صبر وکړم، شاید بیا تلفون وکړي، ته تلی شې.
که څارنوال وریجې نه وای ور ټولې کړې او په غاب کې یې نه وای اچولې ، او دې ته اشاره نه وای شوې چې دا خبره د چا ده؟ پنځه پرله پسې ډیالوګونه راتلل:
ــــد بوډا په اړه یې نور څه مالومات درلود؟
ـصاحب ! ویې ویل چې دورځې لسګونه تنه ورځې، دی د هر یوه څېره ذهن ته نه شي سپارلی، خو دومره یې په زړه و چې بوډا کځوړنې سترګې درلودې، پوزه یې غټه وه او کله چې یې د تیلیفون پیسې ورنه اخیستلې، نو تیلیفونچي د کباب بوی احساس کړی و.
ـپیدا به یې کړو؟
ـصاحب ! ګرانه خبره ده، دا ښار دی، دلته په لسګونه زره انسانان ژوند کوي.
ـرښتیا وایې، موندل یې ګران کار دی، باید صبر وکړم، شاید بیا تلفون وکړي، ته تلی شې.
پرله پسې ډیالوګونه ستړي کوونکي دي، ډېر وخت له لوستونکي لاره ورکوي چې دا د کوم کرکټر خبره ده؟ دا ستونزه هغه وخت ډېره پیدا کیږي چې تر دوو ډېر کرکټرونه ولرو. دلته مو د یوه عمل پواسطه وقفه راوسته، هغه دا چې څارنوال وریجې ټولې کړې ، په غاب کې یې واچولې او له هغه وروسته یې بله پوښتنه وکړه. د ډیالوګونو تر مینځ دا ډول وقفې هم کیسه تصویري کوي اد هم د اوږدو خبرو مخه نیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله خبره دا چې په ډیالوګونو کې تکراري کلمات نشته. هر ډیالوګ راتلونکي ډیالوګ ته لاره هواروي. که ساده ووایو ! هر ډیالوګ د زینې د یوې پلې مثال لري. زینه سره تړلې وي.
د ډیالوګ په برخه کې مو ولوستل چې ډیالوګونه باید لنډ وي، خو دلته مامور اوږدې خبرې کړي. دا طبیعي ده، ځکه څارنوال له هغه څخه تشریح غوښتې او مامور مجبور دی چې تشریحي خبرې وکړي.
خو بیا هم تشریح اوږده نه ده راغلې. کله کله د مجبوریت له مخې اوږدو خبرو ته هم ضرورت پیدا کیږي.
(په دې اړه د ډیالوګ په برخه کې خبرې شوي)

تصویر :
د کیسې د پیل لنډه برخه:
دسهار په خړه کې د پولیسو موټر لنډ راتاو شو، وښویږ او ودریږ. دروازې خلاصې شوې، عسکري بوټونه تر ښنګرو واورو پټ کړل، ولاړو خلکو لار ورکړه او عسکر تر یوه څوارلس کلن هلک را تاو شول. هلک یوه پوخ دیوال ته ولې لګولې وو، سر یې کیڼ لور ته ځوړند و او پر تورو ګاړګوتي وینښتو یې نری پرخه پرته وه.
ټولې جملې حرکت لري. ان بوټونه هم په حرکت راغلي. واورې هم حرکت پیدا کړی. د هلک په تورو ګاړګوتي وینښتو پرتې پرخې ته هم پام شوی.
بل تصویر:

(c) ketabton.com: The Digital Library

شېبه وروسته موټر پاخه سړک ته وخوت، خلک هم په خپلو کارونو پسې لاړل، خو په واوره کې د یوچا د ناستې ځای ، نږدې ګڼ پلونه او د موټر لنډه راتاو شوې لیکه لا ښکارېدله.

که یو اځې همدا یوه جمله هم ولولو، دا تصویر ترې اخیستی شو چې مخکې څه تېر شوي دي.

بل تصویر

ځارنوال (ب) لس کمې اته بجې په پارک کې و، له خولې څخه یې سپین تاوونه پورته کېدل او لاسونه یې د اوږده تور بالاپوښ په جېبونو کې پټ کړي وو.

دلته دا یادونه نه ده شوې چې یخني ده. خو د ځارنوال (ب) له خولې څخه سپین تاوونه راوتل او لاسونه د بالاپوښ په جېب کې پټول په خپله د یخنې نښې ګڼل کیږي.

بل تصویر:

شېبه وروسته په پارک کې هیڅوک نه و، د ونې پر یوه لوخ ښاخ یو کارغه ښکارېده او د سپینو واورو پر سر څو وچې پاڼې باد رغړولې.

کیسه لیکنه ډېر اړخونه لري. یو اځې په څو ټکو کې نه خلاصه کیږي، که ژوند و په نورو برخو به یې بل وخت خبرې وکړو.

په پای کې مو د دوو کیسو لوستلو ته رابولم. لومړی همدا د (جنایت) په نوم بشپړه کیسه ده چې ځینې برخې مو د بحث له پاره ترې را واخیستې او خبرې مو پرې وکړې. بله کیسه (بدمرغي) نومیږي چې د (جنایت) له کیسې وروسته به یې ولولئ. د (بدمرغي) په نوم کیسه مې څکه راوړه چې تاسوله خپل دیده ورته وګورئ. هغه څه پکې وموئ چې تر اوسه مو خبرې پرې وکړې. په دې فکر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړئ چې کومې برخې يې ښې دي، کومې برخې يې ستونزې لري او کوم ټکي
باید په پام کې نیول شوي وای چې ستونزې حل او کیسه لا ښه شوې وای.
دوهمه کیسه ستاسو د نقد لپاره ده. چاڼ او ټوک، ټوک يې کړئ. هغه ټکي ترې
راوباسئ چې تر دې دمه پرې غږېدلي یو.
دا تمرین به مو په عملي توګه ځینو ټکو ته متوجه کړي.
خو لومړی به د جنایت کیسه ولولو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جنایت

د سهار په خړه کې د پولیسو یو موټر لنډ راتاو شو، ونښوېد او ودرېد. دروازې خلاصې شوې، عسکري بوټونه تر ښنګرو واورو پټ کړل، ولاړو خلکو لار ورکړه او عسکر تر یوه ځوارلس کلن هلک را تاو شول. هلک یوه پوخ دیوال ته ولې لګولې وو، سر یې کېنې لور ته ځوړند و او پر تورو ګاړګوتې ویښتو یې نرۍ پرخه پرته وه.

یو عسکر پر ملا کړوپ شو، د هلک پر سپینه غاړه یې ګوتې کېښودې، خپلو ملګرو ته یې وکتل او دوه درې ځله یې په منفي ښه سر وخوځاوه.

چوپه چوپتیا وه، ولاړو خلکو پنډ کوټونه اغوستې وو، څېرې یې نیولې ښکارېدلې او له خولو څخه یې مړه تاوونه پورته کېدل.

یوه عسکر وپوښتل:

_څوک یې پېژني؟

د خلکو ځواب منفي و.

عسکر خپلو ملګرو ته اشاره وکړه، دوی ټوپکونه غاړو ته واچول، وچ کلک جسد یې له واورې پورته کړ او د موټر په باډۍ کې یې ترپال پرې وغوړاوه.

شېبه وروسته موټر پا خه سړک ته وخوت، خلک هم په خپلو کارونو پسې لاړل، خو په واوره کې د یوچا د ناستې ځای، نړدې ګڼ پلونه او د موټر لنډه راتاو شوې لیکه لا ښکارېدله.

❊ ❊ ❊

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پولیسو څارنوال (ب) یوه دوسیه راپورته کړه، پاڼه یې واړوله، عدلي طب د هلک مړینه طبیعي ښودلې وه، لیکلي یې وو چې د یخنۍ له لاسه مړ شوی دی، د جرم او جنایت کومه نښه یې نه ده موندلې او د خپلوانو د نه پیداکېدو په خاطر د ښار په عمومي هدیره کې خاورې پرې واړول شوې.
څارنوال ولاړ شو، دوسیه یې په الماری کېښوده، بېرته پرڅوکۍ کېناست، د مېز پر سر اېښې بټن یې تینګه کړه، له زنګ سره یو وچ، کلک سړی په وره کې ودرېد، به بیړه یې وویل:
صاحب!
څارنوال چای وغوښت، سړی په منډه له دفتره ووت. څارنوال د مېز له سره یوه بله دوسیه ورپورته کړه، څو پاڼې یې واړولې، خو ډېر ژر یې بېرته پر مېز کېښوده، یو اوږد اررږمی یې ویست، خپله پکه ککرۍ یې وګروله، ریموټ ته یې لاس کړ، د تلویزیون چاینلونه یې واړول، په یوه کې کارتونو، په بل کې څو مستو نجونو ګډا کوله او دریم چاینل هم یو تود سیاسي بحث خپراوه. څارنوال بېرته دوهمه بټنه ټینګه کړه او د تلویزیون پر پرده د نجونو ګډا راغله.
دا وخت یې موبایل وشرنګېد، څارنوال د خپلې کورتۍ جېب ته لاس کړ، مبایل یې غوږ ته ونیو، ورو یې وویل:
_مهرباني وکړئ، څارنوال (ب)
له مقابل لوري لړزانده غږ واورېدل شو:
_یوه مهمه خبره درته لرم.
_امر کوئ.
_یوه اوونۍ مخکې سینما ته نږدې پولیسو یو مړی وموند.
څارنوال په بیړه وویل:
_هو! یو هلک یخنۍ وژلی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تلیفون کې ټوخی واورېدل شو، وروسته مقابل لوري وویل:
ـپه ظاهره یخنۍ وواژه، خو تر شا یې یو لوی جنایت پټ دی.
څارنوال په بیړه وپوښتل:
ـتاسو څوک یاست؟ له کوم ځایه خبرې کوی؟
تلیفون قطع شو.
څارنوال ژر د مېز پر سرا ښېي ګوشکۍ ورپورته کړه، یوه لنډه نومره یې ووهله، ویې ویل:
ـزما دفتر ته راشئ!
لنډه شېبه وروسته په دفتر کې یو په ونه لوړ سړی ولاړ و، څارنوال دوه د رې ځله د خپل مبایل سکرین ته وکتل، په کاغذ یې یوه نومره ولیکله، کاغذ یې ولاړ سړي ته ونیو، ویې ویل:
ـغواړم پوه شم چې د تلیفون دا نومره د چا ده، له مخابراتو پوښتنه وکړئ، ژر! سړي کاغذ ور واخیست، په بیړه له دفتره ووت او تر غرمې ورک و. کله چې بېرته دفتر ته راغی څارنوال (ب) ډوډۍ خوړله. څارنوال سړي ته د کېناستو بلنه ورکړه، وروسته یې په ډکه خوله وویل:
ـڅه درک دې ولګاوه؟
سړي ځواب ورکړ:
ـهو صاحب! تلیفون له یوې پي سي او څخه شوی و، تیلیفونچي ویل چې د نهو بجو په شاوخوا کې درې تنه دوکان ته ورغلي وو، لومړی یوه ښځه وه چې پوره لس دقیقې یې خبرې کړې، بیا یو ځوان په خارج کې له چا سره غږېدلی و او وروسته له هغه یوه بوډا ته وار ور رسیدلی و.
څارنوال له مستو ډکه کاشوغه ورپورته کړه، سړي ور وکتل، د برېتونو لاندني تور وېښته یې په مستو سپین وو، څارنوال وویل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـد بوډا په اړه يې نور څه مالومات درلودل؟
ـصاحب ! ويې ويل چې دورځې لسګونه تنه ورځي، دی د هر يوه څېره ذهن ته نه شي سپارلی، خو دومره يې په زړه وو چې بوډا کځوړنې سترګې درلودې، پوزه يې غټه وه او کله چې يې د تليفون پيسې ورنه اخيستلې، نو تيليفونچي د کباب بوی احساس کړی و.
ځارنوال وويل:
ـپيدا به يې کړو؟
ـصاحب ! ګرانه خبره ده، دا ښار دی، دلته په لسګونه زره انسانان ژوند کوي.
ځارنوال يوه شېبه غلی و، ورو سته يې د مېز پر سر لوېدلې يوه يوه ورېجه ور ټوله کړه، په غاب کې يې واچوله، ويې ويل:
ـرښتيا وايې، موندل يې ګران کار دی، بايد صبر وکړو، شايد بيا تليفون وکړي، ته تلی شې !
د ځارنوال وړاندوينه سمه وخته، ماسپښين يې موبايل وشرنګيد، مقابل لوري وويل:
ـزما خبره مو زړه ته ولوېده؟
ځارنوال وويل:
ـخو موږ ثبوت غواړو.
ـکيسه اوږده ده، په تليفون کې نه ويل کيږي.
ـنو چېرته سره ووينو؟
مقابل لوری يوه شېبه غلی و، په تليفون کې يې واځې د موټرو هارنونه اورېدل کېدل، وروسته يې وويل:
ـخو په يوه شرط !
ـڅه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـزه غریب سړی یم، ماته به کوم جنجال نه پیدا کوې.
ـسمه ده، ژمنه کوم.
مقابل لوري وټوخل، بیا یې وویل:
ښاروالۍ ته نږدې یو کوچینی پارک دی، سبا سهار نهه بجې هلته راشئ، په دې واورو کې پارک تش وي، ما په اسانۍ سره موندلی شئ.
تلیفون قطع شو.
څارنوال فکر یووړ، بیا یې د اطمینان لپاره عدلي طب ته تلیفون وکړ، هغوی خپل استول شوی رپوټ سم وګاڼه، ویې ویل چې په څېړنه کې کومه تېروتنه نده شوې، د هلک مرګ طبیعي دی او کوم جنایي اړخ نه لري.

❋ ❋ ❋

څارنوال (ب) لس کمې اته بجې په پارک کې و، له خولې څخه یې سپین تاوونه پورته کېدل او لاسونه یې د اوږده تور بالاپوښ په جېبونو کې پټ کړي وو.
په کوچني پارک کې څوک نه ښکارېدل، د هسکو ونو تور، نري او اوږده سیوري پر سپینو واورو پراته وو او تر پارک له راګرځېدلو کتارو ور هاخوا پر تور سړک یو یو موټر تېرېده.
پینځه دقیقې نورې هم ووتې، بیا د پارک په شمالي دروازه کې یو سړی ودرېد، دی بوډا و، له پطلون سره یې شنه لونګۍ تړلې وه او یو پنډ زوړ جمپر یې په تن و.
شېبه وروسته یې څارنوال ته لاس ورکړ، دواړه پر یوه اوږده څوکۍ کېناستل، یوه لحظه غلي وو، وروسته څارنوال وویل:
ـچرتې دې کړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بوډا هغه ته وکتل، برېتو يې سپينه پرخه نيولې وه او د اوږدې پزې تېره څوکه يې سره ښکارېده.
بوډا لنډ ځواب ورکړ:
_باید چرتي شي.
څارنوال مخ ور واړاوه:
_خبرې وکه، ما ژمنه درسره کړې، له ستونزو به لرې يې.
بوډا يو سوړ اسويلی ويست، لاندي يې پرخپل بوټ واوره تخته کړه، ورو يې وويل:
زه کسبګرسړی يم، دېرش کاله کېږي چې اشپزي کوم، ما په بېلابېلو هوټلونو کې کار کړی، لاس مې ښه دی، خو تر ټولو د کباب په پخولو کې ډېرتکړه يم، تېره مياشت مې په يوه هوټل کې کار ونيو، دا هوټل د موټرو په اډه کې دی، هلته ډېره ګڼه ګوڼه وي، ولاياتو ته بسونه ځې او ښه چلېږي. دا يو کوچينی هوټل دی، د شپې تيرولو ځای نه لري، خو مشتريان يې ډېر دي او خاوند يې په مزو کې دی.
بوډا غلی شو، يو سوړ اسويلی يې ويست او ويې ويل:
دا د اتو ورځو مخکې کيسه ده، ما کباب پخاوه، وروسته مې يوه ديارلس يا څوارلس کلن هلک ته پام شو، له نانوای نه يې ډوډۍ غوښته، خو نانوای په غوسه شو، هلک ته يې بد رد وويل او له هغه ځايه يې وشاړه. زه حيران شوم، هلک ته مې وکتل، نه يې جامې د سوالګرو وې او نه هم څېره او نور ظاهري جوړښت. ورغږ مې کړ، راغی او زما تر څنګ ودرېد. پوه شوم چې وږی دی، ما د کباب دوه سيخه ورته ونيول، ده مننه وکړه او په بيړه د کباب په خوړلو بوخت شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی له رنګه ښایسته و، سپین پوست یې درلود او داسې نه ښکارېده چې تر دې مخکې دې کومه سخته پرې ورغلې وي. وروسته مې وپوښت:
ـولې سوال کوې؟
هلک راته وکتل، غټې تورې سترګې یې له اوښکو ډکې شوې، ویې ویل:
ـوږی یم، پیسې نه لرم.
ـکور دې چېرته دی؟
هلک یوه شېبه غلی و، بیا یې سر پورته کړ، شونډې یې وخوځېدې:
ـپه ایران کې.
حیران شوم:
ـنو دلته څه کوې؟
هلک په خواشینۍ وویل:
مورږ لس کاله مخکې ایران ته مهاجر شوو، په کور کې پنځه تنه یو، زه، پلار، مور او زما دوه وړې خویندې، پلار مې په یوه ساختماني شرکت کې کار کاوه، زه هم په یوه مغازه کې مزدور وم، خلکو ته به مې سودا ورکوله، کارتنونه به مې له یوه ځایه بل ځای ته وړل، ستړی به وم، خو بیا هم ښه و، مازدیګر به ټول سره یوځای شوو او د ورځې ستړیا به مې هېره شوه، یو سهار مغازې ته تلم، پولیسو ودرولم، د مهاجرت کارت یې رانه وغوښت، خو مورږ د زرګونو نورو افغانانو غوندې غیر قانوني مهاجر و، اسناد مو نه درلودل، هماغه و چې لومړی یې د سنګ سفید په نوم یوې بندیخانې ته ولېږلم، یوه اوونۍ مې هلته تېره کړه او بیا یې له مرزه (سرحده) را واړولم. اوس دا دی شپږمه ورځ ده چې سرګردانه ګرځم، له کوره هم احوال نه لرم، نه پوهېږم چې څه وکړم، قاچاقبر پیسې غواړي، خو زه په ګېډه نه یم موړ، ایران ته د تګ لپاره پیسې په کار دي، ډېرې پیسې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما ور نه وپوښتل:
ـولې دلته، په افغانستان کې ځوک نه لرې؟
هلک وويل:
ـنه، ترونه مې پخوا لا پاکستان ته مهاجر شوي دي، دومره پوهېږم چې په پېښور کې اوسي، نور يې درک نه را مالومېږي.
ـنو دا شپږ ورځې دې چيرې تيرې کړې؟
تر پرونه يو څه پيسې راسره وې، په يوه مسافر خانه کې به مې ډوډۍ خوړه، د شپې د تېرېدو پيسې يې نه رانه غوښتې، همالته به پر تخت وېدېدم، پرون مې ټوله ورځ څه ونه خوړل، بانه مې داوه چې په نس مې درد دې، خو نن سهار د مسافرخانې خاوند راباندې پوه شو او زه يې له هغه ځايه وشړلم، ما په ژوند کې خواست نه دی کړی، خو وږی وم، ټيکه نه راتله، ځکه مې له نانوايه يوه ډوډۍ وغوښته.
بوډا د ماشومانو په شور او زوږ غلی شو، له جنوبي دروازې څخه يوه ډله ماشومان پارک ته ور ننوتل، دوی منډې وهلې، يو بل يې دواورو په غونډوسکو ويشتل، وروسته پرته له دې چې په پارک کې ماتله شي، په بيړه د پارک له شمالي دروازې څخه ووتل.
د بوډا سر وځړېد، يوه شېبه غلی و، بيا يې ورو وويل:
ـهلک يوه لحظه له ماسره ودرېد، فکر کوم چې د کباب بوی ښه پرې لګېدلی و، خو زه پردی مزدور وم، نوره لوربينه مې نه شوای ورباندې کولای، داوخت د هوټل خاوند راغږ کړ!
ـغلور خوراکه کباب
ما نور سيخونه د انګار له پاسه کېښودل، کباب ته مې پکه وهله چې د هوټل خاوند راغی، ده د يو بل خوراک فرمايش راکړ، ويې ويل چې يو نږدې دوست

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې راغلی، غوښې ته څه مثاله هم ورګډه کړه او په سیخونو کې سپین بځرکي مه پېيه ! وروسته یې هلک ته پام شو، ما ته يې په پوښتونکي نظر وکتل، ومې ويل چې مساپر دی، له ایرانه یې را اړولی، دلته څوک نه لري.
د هوټل خاوند په ځیر ورته وکتل، مخ یې را واړاوه، ویې ویل:
ـوبال لري، ډوډۍ ورکړه، بیا به نوره مرسته هم ورسره وکم.
له دې سره بېرته هوټل ته ننوت.
د هوټل خاوند په ظاهره بد سړی نه و، په غریبانو یې پام کاوه، هر سهار به يې د سلو روپو نوټ د سوالګرو لپاره ماتاوه، هوټل ته به ډېر ګدایګر راتلل، یو یې هم نا امېده نه پرېښوده، یو دوه اوغانۍ به يې ورته نېولې، دی به پر دخل ناست و او کله کله به يې له مساپرو پاتې ډوډۍ پر غریبانو ویشله.
هلک ته مې ډوډۍ ورکړه، دی تر ماسپښینه ماتل شو، ما لمونځ وکړ، په هوټل کې هیڅوک نه
و، هلک پر تخت ناست و، دی چرتي ښکارېده، زه پخلنځي ته لاړم، غوړ لوښې مې پریمینځل او د ماخستن لپاره مې غوښه پر سیخونو وپېيله، کله چې بېرته ورغلم، د هوټل خاوند مې د هلک تر څنګ ولید، دوی خبرې کولې، ښه شېبه وغږېدل، د هوټل خاوند ډاډ ورکړ چې دی ځیني قاچاقبران پطڅني،هر څه به سم شي.
هلک په هوټل کې پاتې شو، د ماخستن له خوا خلک کم وو، ډوډۍ مو ژر ورکړه، وروسته د هوټل شاګردان هم خپلو کورونو ته لاړل او په هوټل کې درې تنه پاتې شوو، زه، د هوټل خاوند او کوچینی مساپر.
مورږ تر ناوخته ويښ وو، د هوټل خاوند دورځې حساب کاوه، هلک د بخارۍ تر څنګ غلی ناست و او ما هم د سبا لپاره غوښه وړوله، ښه شېبه نوره هم ووته، هلک ته مې وکتل، سترګې يې له خوبه ډکې وې، ولاړ شوم او د بخارۍ تر څنګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

مې ځای ورته جوړ کړ. د هوټل خاوند هم ځو ګامه لرې د تخت په بل سر کې پرېووت، ما ته هم خوب راته، خپله بستره مې هوا ره کړه، د ګروپ ساکټ ته مې لاس ورو وغځاوه او سترګې مې پټې کړې.

زه هم دلته مساپر یم. کورنۍ مې په کلي کې ده، یوه میاشت کېده چې کور ته نه وم تللی، په هغه شپه مې خپله کوچینی لور تر ډېره په ذهن کې راګرځېده، خو وروسته خوب وړی وم.

بوډا غلی شو.

ځارنوال په بیړه وویل:

بیا؟

د بوډا شونډې و خوځېدې:

ـ یوه شورماشور مې سترګې رنې کړې، د بخارۍ د سره انګار په تته رڼا کې مې هوټلي ولید چې د هلک تر ځنګ ناست و، هلک سرې ته سوکان نیولې وو، سپکې سپورې یې ور ته ویلې، خو هوټلي غلی و، هیڅ یې هم نه ویل او سر یې ځړېدلی ښکارېده، وروسته هلک په بیړه ولاړ شو، بوټونه یې په پښو کړل، خو کله چې یې د دروازې دستګیر ته لاس ور وغځاوه، ور کولپ و، بیا یو کړ نګ شو، لویه شیشه درې وړې شوه، هلک په توره شپه کې د باندې لاړ او هوټل ته سړه هوا راننوته.

بوډا غلی شو.

ځارنوال وویل:

ـدا یو لوی جنایت دی، دا پست هوټلي باید سزا ووینې، باید.

بوډا وویل:

ـما بل څه نه شو کولای، کار مې پرېښود او قانون مې خبر کړ، نور نو تاسو ښه پوهیږئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځارنوال وپوښتل:
ـغواړې چې چېرته لاړ شې؟
ـ نپوهيږم، بل ځای به په کار پسې ګرځم، ما درته وويل، زه يو تکړه اشپز يم، روپۍ کمه يا ډېره، کار پيدا کولای شم.
ځارنوال وويل:
ـخو که تا ته ضرورت پېښ شو بيا به دې چېرې پيدا کوم؟
د بوډا شونډې وخوځيدې:
ـتا ژمنه کړې وه چې ما ته به کوم جنجال نه پيدا کوې.
ځارنوا ل وخندل:
ـزه په خپله خبره ولاړ يم، خو دا زما وظيفه ده، بايد د شاهد ادرس ولرم.
بوډا وويل:
ـدلته ځوک نه پېژنم، خو د کلي ادرس مې درسره وليکه، قول ده، که مې کار ومونډ، په تيليفون کې دې خبروم.
ځارنوال د سړي د کلي او هوټل دواړو ادرسونه واخيستل.
شپېه وروسته په پارک کې هيڅوک نه و، د ونې پر يوه لوخ ښاخ يو کارغه ښکاريده او د سپينو واورو پر سر ځو وچې پاڼې باد رغړولې.

❊ ❊ ❊

ماسپښين دوه بجې وې، ځا رنوال پر يوه خيرنه ځوکۍ ناست و، پر غوړ مېز اېښی له تورو چايو ډک ګيلاس يې ورپورته کړ، هوټلي ته يې وکتل، ده د ټايپ د يوې جړ شوې کستې راوتلې کولمې خلاصولې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته يې ورمېږ کوږ کړ، د تخت پر سر ناستو دوو تنو خبرې سره کولې او دوی ته نږدې يوه ځوانکې پر تېرو سيخانو غوښه پېيله. نور هوټل تش و.
ځارنوال هوټلي ته اشاره وکړه، هغه راغی، ځارنوال ته مخامخ ودرېد. ورو يې وويل:
_څه شی غواړئ؟
ځارنوال د لاس په اشاره هوټلي وپوهاوه چې مخامخ ورته کېني.
هوټلي حيران شو.
ځارنوال جېب ته لاس کړ، يو کارټ يې راويست، د هوټلي سترګو ته يې ونيو، ويې ويل:
_ځارنوال (ب)
د هوټلي رنګ والوت، پر خوکۍ کېناست او ځارنوال ته يې په وېره وکتل.
ځارنوال ورو وويل:
_کاروبار دې څنګه دی؟
هوټلي وارخطا شو:
_صيب! ښه ده، ګذاره کوي.
ځارنوال له چايو غوړپ وکړ، شونډې يې و خوځېدې:
_يو څو پوښتنې درنه کوم.
_امر کوئ، صيب!
_تا څو ورځې مخکې يو ميلمه درلود.
هوټلي په ماته ګوډه ژبه وويل:
_صيب، زه، زه خو ډېر ميلمانه لرم، ته، ته کوم يو يادوې؟
د ځارنوال شونډې وخوځېدې:
_خو ته د شپې ميلمه نه لرې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هوټلي رنګ سور شو.
دا وخت د مېز ترڅنګ دوه تنه ودرېدل، یوه یې وویل:
ـدوه چایه، څو روپۍ شوې؟
ـپنځلس اوغانۍ
هغه د مېز پر سر پیسې کېښودې او دواړه له هوټله ووتل.
ځارنوال پسې وکتل، هوټلي ته یې مخ وروااړاوه، په ملنډو یې وویل:
ـپه زړو شیشو کې دا یوه شیشه نوې ښکارې، دا دې ولې بدله کړېده؟
هوټلي پرتخت ناست ځوانکي ته وکتل، له هغه نه یې وغوښتل چې پاتې کار په اشپز خا نه کې وکړي، وروسته یې ځارنوال ته مخ ور واړاوه، شونډې ورپېدې او په لړزانده غږ یې وویل:
ـما ته شوه.
ـڅنګه؟
هوټلي چیغه کړه !
ـله ما څه غواړې؟
ځارنوال ور مختته شو، د دواړو سترګې سره وجنګېدې، ځارنوال وویل:
ـته ډېر پست سړی یې، تا هغه هلک ته لاس ور اچولی و، د شپې یې په برستن ورننوتی وې، ته پوهېږې ! هغه مړ دی، یخني وژلای.
ـدا دروغ دي.
ـزه شاهد لرم. زوړ کبابي.
هوټلي په بیړه ولاړ شو، منډه یې کړه، خو ځارنوال تر لمنې ونیو، سړی پړمخې ولوېد، سر یې پر یوې څوکۍ ولګید او له تندي یې وینه روانه شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

❊ ❊ ❊

څارنوال (ب) په خشکه وویل:
ـ اقرار وکه، تا هغه هلک ته لاس ورا چولی و.
هوټلي سرې لاړې تو کړې، څارنوال ته یې وکتل، شونډې یې وخوځېدې:
ـ نه، ما هیڅ نه دي کړي.
څارنوال تر ګرین ونیو، ورو یې وویل:
ـ تا زه نه یم پیژندلی، ما د ډېرو مجرمینو ژبه خلاصه کړېده، ته به اقرار کوې، ضرور.
هوټلي څه ونه ویل. څارنوال ولاړ شو، د بند په سره او نمجنه کوټه کې یې څو ګامه واخیستل، ودرېد، سرې ته یې وکتل، په کاوړ یې وویل:
ـ ته د بښلو نه یې، تا جرم کړی، یو نه بښونکی جرم، ته د لوند سپي غوندې د کرکې وړ یې، پوهیږې، ته به پانسی شې.
هوټلي ولړزېد. سره سا یې واخیسته، ورو یې ویل:
ـ راځه، یو جوړجاړی سره وکړو.
څارنوال په حیرانۍ ورته وکتل.
د هوټلي شونډې وخوځېدې:
ـ زه یې پانسی، ته به کومه ګټه وکړې؟
څارنوال وویل:
ـ د مقصد خبره کوه!
ـ ګوره، د هلک دوسیه ترل شوېده، ټول په دې قانع دي چې هغه یخنې وژلی، ته دوه لکه اوغانۍ واخله او ما خوشی که.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځارنوال سترګې رډې راوختې، ټیټ شو ، هوټلي يې تر ګرېن ونيو ، په خشکه يې وويل:

_ته ماته رشوت راکوې؟

هوټلي وارخطا شو.

ځارنوال يوه شېبه غلی و، بيا يې شاوخوا وکتل، د بند د کوټې ور پوري و، وروسته يې هو ټلي ته مخ ور واړاوه، دهغه غوږ ته يې خوله ورنږدې کړه، ورو يې وويل:

_زه دومره احمق نه يم، پنځه لکه.

(پای)

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدمرغي

لیکوال: نصیر احمد احمدي

نجلۍ پر کټ ستوني ستغ پرته وه، کله کله به یې چیغه کړه، لاسونو ته ور لوېدلي ځنځیرونه به یې وشرنګېدل، سر به یې پورته کړ او بدن به یې ټکان وخوړ. تر هغې راګرځیدلي کسان خواشیني وو، دوئ په راوتلو زړو سترګو ځواني نجلۍ ته کتل... په خبرو کې یې ګونځې ښکارېدلې.

په ولاړو کسانو کې یوه چیغه کړه !

_تور کوډګر ناوخته شو !

تر څنګ ولاړ سړي په عاجزۍ وویل:

_د پاچا عمر دې ډېر وي، په تور کوډګر پسې مو عسکر لېږلي دي، دوئ د سهار په خړه کې حرکت وکړ، اوس باید را ورسېږي، سپېره غره ته تګ، یوه ورځ مزل غواړي.

پاچا خپله اوږده چپنه ورټوله کړه، روان شو، پر تخت کېناست، ځلېدونکی ژېړ تاج یې له سره لیرې کړ، په خپلو اوږدو سپینو څنو کې یې ګوتې تېرې کړې. یوه شېبه غلی و، وروسته یې ډېر د مانۍ په لوی او هسک سالون کې انعکاس خپور کړ:

_که زما په لور څه وشول، تاسو به تر تیغ تېر کم.

دولاړو درباریانو سرونه وځړیدل، په خبرو کې یې وېره ښکارېدله... وزیرانو خپل ژوند په خطر کې لید.

یو ساعت نور هم ووت، له اوږدو شیشو څخه مانۍ ته ژېړه رڼا رالوېدلې وه، د درباریانو اوږدې زرینې چپنې ځلېدلې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پاچا غوسه ورو ورو ډېرېدله، خولې یې ځګونه پیدا کړي وو او د خپلې اوږدې تورې تر طلایي موټ یې د ښي لاس ګوتې تاوې وې.
چوپه چوپتیا وه، کله کله به د نجلۍ لاسونو او پښو ته ور لوېدلي ځنځیرونه وشرنګېدل، چیغه به یې کړه او بېرته به بېسده پرېوته.
لمر په لوېدو و چې د ماښې یوه عسکر د تور کوډګر د رارسېدو خبر ورکړ، پاچا ودرېد، وزیرانو د سالون لویې دروازې ته وچې سترګې نېولې وې، ټولو د تور کوډګر د راتلو انتظار ایست. شېبه وروسته یو زوړ سړی راښکاره شو، دی تک تور و، ګڼه ږیره یې درلوده، پر نرۍ غاړه پورې یې په خړسپېنسي پیبلو وړو هډوکو ټال خوړ.
پاچا او درباریانو د احترام په ښه خپل سرونه ټیټ کړل، خو تور کوډګر مخ ور وا نهړاوه، لاړ او د نجلۍ تر څنګ پر کټ کېناست. ښه شېبه یې هغې ته وکتل، د نجلۍ اوږده بانه نبغ ولاړ وو، تر سترګو یې یوه توره حلقه راګرځیدلې وه او پر سرو شونډو یې سپین ښکارېده. تور کوډګر خپلې زړې خورجینې ته لاس کړ، د انسان ککرۍ، د پښو دوه اوږده هډوکي او یو خیرن جام یې راویستل، وروسته ودرېد، له ځان سره یې څه وویل او ترکټ څو ځله را تاو شو.
پاچا په خواره خوله وویل:
_زه په تور کوډګر باور لرم.
تور کوډګر هغه ته وکتل، خو څه یې ونه ویل، هماغسې یې شونډې خوځېدلې...
دا سې کلمات یې تر خولې راوتل چې ولاړ خلک نه پرې پوهېدل.
د کوډګر شونډې تر ډېره خوځیدلې، بیا د نجلۍ تر څنګ کېناست، خورجینې ته یې لاس ور وغځاوه، یو سپین بوتل یې راویست. کله چې یې د بوتل اوبه په نقره یې جام کې واچولې، له جام څخه تور لوګی پورته شو، له دې سره د نجلۍ سترګې رڼې شوې، ځنځیرونه وشرنګیدل...تور کوډګر چیغه کړه !

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـاې شیطاني اروا ! ته څه غواړې؟
د نجلۍ خوله له څګونو ډکه شوه، تورو سترګو یې سوروالی پیدا کړ او شېبه وروسته یې سترګې سرو وینو ونیولې. نا څاپه یې له شونډو ډډ نارینه غږ راووت، دې غږ په سالون کې د ولاړو کسانو زړونه ولړزول.
غږ وویل:
ـتر ټولو بدمرغه انسان !
له دې سره د ځنځیرونو شرنګا پورته شوه، تور کوډګر په چټکۍ سره تر نجلۍ راوګرځید ، په لاس کې نیولې ککرۍ یې کښته پورته کړه، نامفهومه کلمات یې له خولې را ووتل. د نجلۍ رنګ ورو ورو خپل عادي حالت ته راوګرځېد ، سترګو یې توروالی پیدا کړ، شېبه وروسته بېسده پریوته.
پاچا ور مخته شو، د چپنې لستونې یې د خپلې لور پر خوله تېر کړ. بېرته په خپل ځای ودرېد
تور کوډګر وویل:
ـد پا چا پر لور جادو شوی، نجلۍ هغه وخت رغېدی شي چې د نړۍ تر ټولو بدمرغه انسان ووینې.
پاچا یوه شېبه غلی و، بیا یې وزیرانو ته مخ وروا ړاوه او امر یې وکړ چې ترټولو بدمرغه انسان ور ته پیدا کړي.
له لمر ختو سره ډولونه ودربېدل، جارچي په ښار کې کوڅه په کوڅه وګرځېد ، ده یو لوی ښکر خولې ته نیولی و او چیغې یې وهلې چې ترتولو بدمرغه انسان دې په دربار کې حاضر شي.
په ماڼۍ کې پاچا او وزیران بې خوبه او خواشیني ښکارېدل، په ټولو سرونه ځړېدلي وو او د تور کوډګر له خولې څخه نامفهومه کلمات را وتل...

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هوا له تودېدو سره عسکرو احوال راوړ چې تر ټولو بدمرغه انسان يې موندلی دی. پاچا امر وکړ چې دا بدمرغه انسان دربار ته حاضر کړي. شېبه وروسته په يوه کټ کې داسې سړی راوړل شو چې لاسونه او پښې يې نه وو ، پر مخ يې يو لوی پرهر (ټپ) ښکارېده او تر ډېره د غوښې يوې لوېې بوټۍ ته ورته و.

سړي وويل چې دی يو پوځي و ، له دښمن سره په جګړه کې يې لاس او پښې غوځې شوېدي او د مخ لوی پرهر يې هم د توري ښښه ده.

د هغه د خبرو له ختمېدو سره ځنځيرونه وشرنګيدل، د نجلۍ سترګې سرې شوې او له خولې يې ځګونه وبهيدل. تور کوډګر د سړي د ايستلو امر وکړ او ويې ويل چې دی د ازادۍ په جګړه کې برخه اخيستې او تر ټولو نيکمرغه انسان دی. وروسته يې څه نامفهومه کلمات تر خولې را ووتل او نجلۍ ارامه پرېوته.

نيم سات نور هم ووت، بيا د يوې ښځې ژړا او کوکې واورېدل شوې، په سالون کې يوه ځوانه ښځه او درې خوار او ډنګر ماشومان ودرېدل،ماشومان ناروغه ښکارېدل ، دوئ د خپلې مور لمن ټينګه نېولې وه او وارخطا وو.

ښځې په ژړا کې وويل چې خاوند يې له غره څخه د خرڅلاو لپاره بوټي راوړل چې ځناورو وخوړ، اوس دوئ څه نه لري، دوه ماشومان يې له لوږې مړه شول، نورو ته يې يو مړ سپی موندلی دی، د هغه غوښه ور ته پخوې او ژوندي يې ساتلي دي. دوئ په يو ه وېرانه کې اوسي، يواځې څلور ديوالونه دي، نه چت لري او نه هم دروازه، خو بيا هم څوک کوم غرض نه ورباندې لري.

ځنځيرونه وشرنګېدل او د پاچا په امر ښځه او ماشومان له ماڼۍ ووتل.

تور کوډګر وويل:

ـژوند يې تريخ دی، خو بدمرغه نه شو ورته ويلای، ځکه ځوانه جانه ده، تر ستورو لاندې شپه تېروي او د پاچا له وېرې څوک په سپکه نه شي ورته کتلای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاو وروسته یو په ونه لوړ بنیادم په سالون کې ودرېد ، ده ښکلې جامې اغوستې وې، له رنګه هم سپین و او په ظاهره د بدمرغۍ کومه نښه نه پکې ښکارېدله. دده په لېدو د پاچا او درباریانو په څېرو کې ګونځې پیدا شوې، خو تور کوډګر د خبرو اجازه ورکړه !.

د سړي سر وځړېد او له خولې څخه یې یوا ځې یوه جمله را ووته !

ـزموږ خاوره پردیو لاندې کړېده او خپلوا کي نه لرو.

ناڅاپه د ماڼۍ لویې شیشې ولړځیدې، دړې، وړې لاندې راولوېدې، له کټ څخه یو تور لوګی پورته شو ، یوې ویروونکې چیغې په سالون کې انعکاس خپور کړ !

ـوسوځیدم !

لوګی په لمبه بدل شو او له لمبې څخه هم د ځناورو شکلونه جوړ شول، کله به یې د پړانګ کله د لېوه او کله هم د زمري بڼه خپله کړه، شېبه وروسته یوه وحشتناکه انګولا پورته شوه، یوې سپېڼې رڼا ولاړ خلک اړ ایستل چې خپلو سترګو ته لاسونه ونیسي، چوپه چوپتیا شوه. د نجلۍ حیرانه غږ واورېدل شو !

ـپلاره ! زه مو ولې تړلې یم؟

تور کوډګر چیغه کړه:

ـتر ټولو لویه بدمرغي، د خپلواکۍ نه درلودل دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پـــای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library